

Centraal Planbureau

CPB Achtergronddocument | 15 februari 2018

De belastingdruk van een- en tweeverdieners vanaf 2005

*Een intertemporele en
internationale analyse van de
belastingdruk voor paren in
Nederland*

Patrick Koot
Henk-Wim de Boer
Egbert Jongen

CPB Achtergronddocument

De belastingdruk van een- en tweeverdieners vanaf 2005

**Een intertemporele en internationale analyse van de
belastingdruk voor paren in Nederland**

15 februari 2018

**Patrick Koot
Henk-Wim de Boer
Egbert Jongen**

Inhoud

1	Inleiding—3
2	Afbakening een- en tweeverdieners—4
2.1	Definitie een- en tweeverdieners—4
2.2	Inkomensverdeling een- en tweeverdieners—4
3	Beschrijving regelingen en macro-uitgaven een- en tweeverdieners over de tijd—7
3.1	Beschrijving belastingstelsel 2005, 2017 en structureel—7
3.2	Beschrijving vormgeving regelingen 2005, 2017 en structureel—9
3.3	Macro uitgaven regelingen en ontvangen bedrag per huishouden 2005-2017—13
4	Belastingdruk 2005, 2017 en structureel—17
4.1	Definitie van belastingdruk—17
4.2	Belastingdruk 2005—19
4.3	Belastingdruk 2017—22
4.4	Belastingdruk structureel belastingstelsel (na invoering van het regeerakkoord)—25
4.5	Gevoeligheids- en achtergrondanalyses—28
5	Internationale vergelijking belastingdruk—35
5.1	Gegevens en definitie OESO—35
5.2	Belastingdruk per huishoudtype in internationaal perspectief—36
5.3	Vergelijking een- en tweeverdieners in internationaal perspectief—38
	Literatuur—41

1 Inleiding

In dit achtergronddocument analyseren we de belastingdruk van een- en tweeverdieners in Nederland. De volgende onderzoeksvragen staan centraal:

1. Hoe hoog is de belastingdruk van een- en tweeverdieners in Nederland, en wat verklaart de verschillen in de belastingdruk?
2. Hoe is de belastingdruk van een- en tweeverdieners veranderd over de tijd?
3. Hoe ziet de belastingdruk van een- en tweeverdieners eruit in de structurele situatie, onder andere na de invoering van het Regeerakkoord?
4. Hoe verhoudt de belastingdruk van een- en tweeverdieners zich tot de belastingdruk in andere landen?

Op antwoord te vinden maken we een decompositie van de belastingdruk van een- en tweeverdieners in verschillende jaren. Eerst analyseren we de belastingdruk in het belastingstelsel in 2017. Vervolgens wordt teruggekeken hoe de belastingdruk er in 2005 uitzag¹ en hoe de belastingdruk in de loop der tijd is veranderd. Verder simuleren we hoe het belastingstelsel er in de structurele situatie uit zal komen te zien, en wat dat betekent voor de belastingdruk van een- en tweeverdieners. We nemen aan dat al het doorlopend beleid de komende decennia volledig doorgevoerd is (zo nemen we aan dat de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting voor eenverdieners volledig is komen te vervallen). Daarnaast voeren we het Regeerakkoord van het kabinet-Rutte III in.

De analyses zijn grotendeels uitgevoerd met het rekenmodel MIMOSI, het microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht van het Centraal Planbureau. Voor meer informatie over dit model verwijzen we naar Koot et al. (2016).

De opbouw van dit document is als volgt. Hoofdstuk 2 geeft de afbakening van de een- en tweeverdienershuishoudens die wordt gebruikt in de daaropvolgende analyses. Hoofdstuk 3 bespreekt de vormgeving van het belastingstelsel in 2005, 2017 en de structurele situatie. Het gaat in op de omvang en de vormgeving van de verschillende (relevante) regelingen voor een- en tweeverdieners. In hoofdstuk 4 presenteren we de druk van een- en tweeverdieners, en een decompositie daarvan. We brengen hier ook de ontwikkeling van de belastingdruk in kaart tussen 2005, 2017 en het structurele belastingstelsel, en de bijdrage van verschillende regelingen aan de wijzigingen in de belastingdruk. In hoofdstuk 5 ten slotte maken we een internationale vergelijking van de belastingdruk van een- en tweeverdieners. Dit document is een achtergronddocument bij de Policy Brief 'Eenverdieners onder druk' (Jongen et al., 2018).

---

¹ Om praktische redenen zijn we hier uitgegaan van het belastingstelsel uit 2005. Eerdere jaren zijn niet goed te simuleren in het microsimulatiemodel MIMOS, omdat we daarin informatie missen over de kinderopvang. Zie verderop ook de toelichting in paragraaf 3.1.

2 Afbakening een- en tweeverdieners

2.1 Definitie een- en tweeverdieners

In dit achtergronddocument staat de fiscale behandeling van een- en tweeverdieners centraal. We hanteren daartoe de volgende definitie van een- en tweeverdieners:

- Eenverdiener: een huishouden bestaande uit een paar waarin één partner inkomen heeft (inkomen uit arbeid of overig inkomen) en de andere partner geen eigen inkomen heeft.
- Tweeverdiener: een huishouden bestaande uit een paar waarin beide partners inkomen hebben.

In totaal zijn er circa 300 duizend eenverdieners en 3,0 miljoen tweeverdieners onder de AOW-gerechtigde leeftijd (tabel 2.1). Voor beide groepen geldt dat het grootste deel van de huishoudens geen kinderen onder de 18 jaar heeft.

Tabel 2.1 Aantal een- en tweeverdienershuishoudens in Nederland (x 1 miljoen), 2017

	Onderzoekspopulatie (onder de AOW-gerechtigde leeftijd)		Totale populatie (inclusief AOW'ers)	
	Eenverdieners	Tweeverdieners	Eenverdieners	Tweeverdieners
Kinderen				
Met kinderen	0,1	1,3	0,1	1,3
Zonder kinderen	0,2	1,6	0,3	2,3
Totaal	0,3	3,0	0,4	3,7

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Een alternatieve definitie van eenverdieners is een huishouden waarin één van beide partners inkomen uit arbeid heeft (of 'verdiend') en de andere partner geen, of ander inkomen heeft. Hoewel deze definitie de term 'eenverdiener' wellicht beter dekt, geldt dat het in de politieke discussie vaak gaat over de fiscale behandeling van paren waarin het stimuleren van participatie van de tweede verdiener centraal staat (met maatregelen als de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting voor eenverdieners en de intensivering van de inkomensafhankelijke combinatiekorting voor tweeverdieners). Onze (engere) definitie sluit hier beter op aan. Een andere afbakening die we vanuit dit oogpunt toepassen is dat we in de analyses alleen huishoudens betrekken onder de AOW-gerechtigde leeftijd. Ten slotte, de analyses richten zich alleen op paren. Alleenstaanden zonder kinderen en alleenstaande ouders worden niet meegenomen in de analyses.

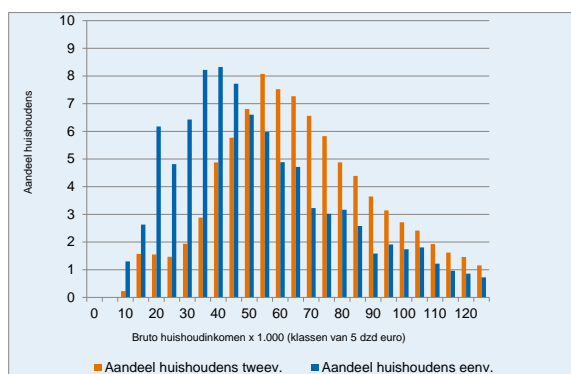
2.2 Inkomensverdeling een- en tweeverdieners

In de analyses van de belastingdruk staat de vraag centraal hoeveel belasting er per saldo betaald wordt over het bruto huishoudinkomen. In deze paragraaf bekijken we de verdeling van het bruto inkomen van een- en tweeverdieners, en binnen de werkende tweeverdieners

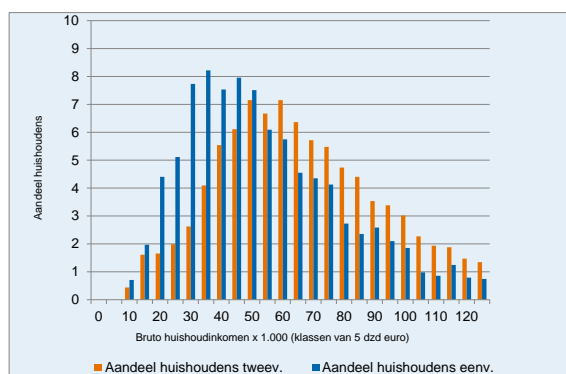
naar het inkomen van de minst- en meestverdienende partner. Figuur 2.1 toont de verdeling van het bruto huishoudinkomen van een- en tweeverdieners.

Figuur 2.1 Inkomensverdeling huishoudens, een- en tweeverdieners, 2017

A. Huishoudens met kinderen

B. Huishoudens zonder kinderen

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

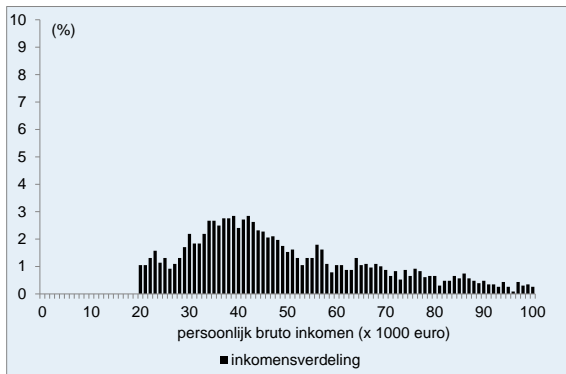
Uit figuur 2.1 blijkt dat tweeverdieners gemiddeld genomen hogere huishoudinkomens hebben, wat bij huishoudens met kinderen (figuur 2.1A) nog iets sterker zichtbaar is dan bij huishoudens zonder kinderen. De modus (het meest voorkomende inkomen) van de inkomensverdeling van eenverdienershuishoudens (circa 40 duizend euro bij huishoudens met kinderen en circa 35 duizend euro bij huishoudens zonder kinderen²) bevindt zich in de buurt van het modale inkomen in Nederland. Voor tweeverdienershuishoudens ligt de modus een stuk hoger (ca. 55 duizend euro voor huishoudens met kinderen en 60 duizend euro voor huishoudens zonder kinderen).

Figuur 2.2 vergelijkt de inkomensverdeling van de eenverdiener met de inkomensverdelingen van de meestverdienende en de minstverdienende partner in het tweeverdienershuishouden (in deze vergelijking gaan we uit van werkende paren). De inkomensverdeling van de eenverdiener is redelijk vergelijkbaar met de inkomensverdeling van de meestverdienende partner in het tweeverdienershuishoudeninkomen, zowel voor huishoudens met als zonder kinderen (zie ook tabel 2.2). De verschillen in inkomensverdeling op huishoudniveau in figuur 2.1 zijn dus voor een belangrijk deel toe te schrijven aan het inkomen van de tweede verdiener in het tweeverdienershuishouden (de minstverdienende partner). De inkomensverdeling van de minstverdienende partner laat een duidelijk lager inkomensniveau zien dan de inkomensverdelingen van de eenverdiener en van de meestverdienende partner.

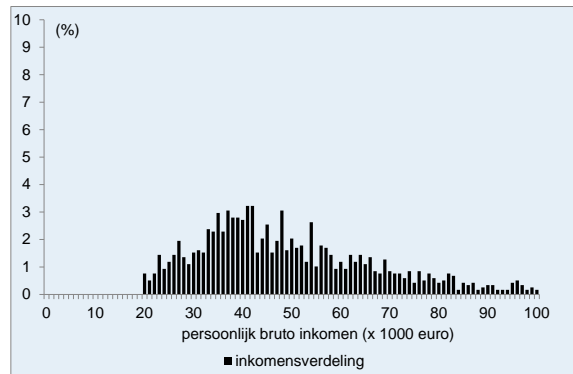
² De inkomens zijn hier geanalyseerd in klassen van 5 duizend euro.

Figuur 2.2 Inkomensverdeling werkenden, eenverdieners vs tweeverdieners (per partner), 2017

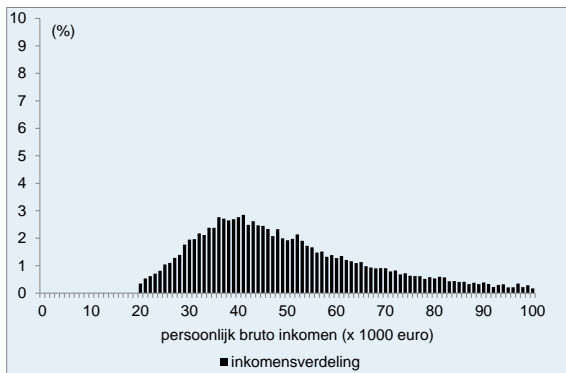
Eenverdiener met kinderen

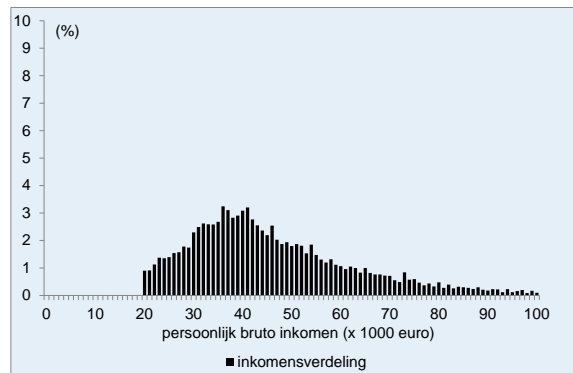
Eenverdiener zonder kinderen

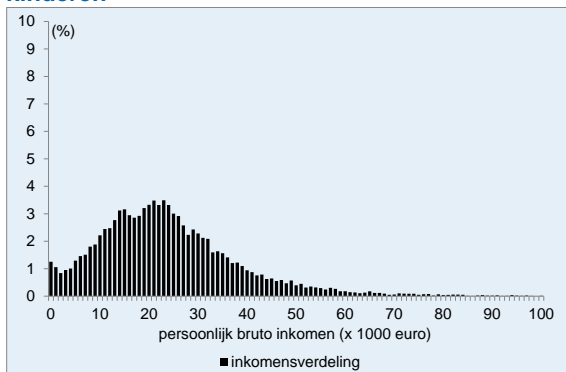
Tweeverdiener, meestverdienende partner met kinderen

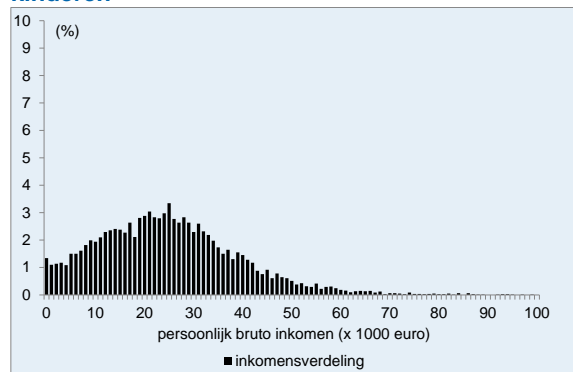
Tweeverdiener, meestverdienende partner zonder kinderen

Tweeverdiener, minstverdienende partner met kinderen

Tweeverdiener, minstverdienende partner zonder kinderen

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Tabel 2.2 Beschrijvende statistiek inkomensverdeling bruto persoonlijk inkomen een- en tweeverdienershuishoudens (x 1000 euro), 2017

	Huishoudens met kinderen			Huishoudens zonder kinderen		
	Eenverdiener	Tweeverd, meestverdienend	Tweeverd. minstverdienend	Eenverdiener	Tweeverd, meestverdienend	Tweeverd. minstverdienend
Mediaan	44	45	22	45	42	23
Modus	39	41	23	41	36	25
Std. deviatie	7,0	7,0	4,8	6,9	6,7	4,9

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

3 Beschrijving regelingen en macro-uitgaven een- en tweeverdieners over de tijd

3.1 Beschrijving belastingstelsel 2005, 2017 en structureel

De analyses zijn gebaseerd op het belastingstelsel zoals dat op dit moment is vormgegeven in 2017 (het aanvangsjaar van dit onderzoek). Hierbij gaan we uit van de raming van het stelsel in 2017 in de Macro Economische Verkenning 2018 van het CPB (CPB, 2017c). Naast het in kaart brengen van de belastingdruk in 2017, maken we ook vergelijkingen met de belastingdruk in het belastingstelsel in 2005, en de belastingdruk in het structurele belastingstelsel na invoering van het Regeerakkoord. Hieronder gaan we dieper in op de uitgevoerde simulaties.

Belastingstelsel 2005

We simuleren het belastingstelsel 2005 vanuit het stelsel in 2017. Dat wil zeggen dat we de populatie huishoudens in 2017 gebruiken en hiervoor alle relevante regelingen van het belastingstelsel 2005 simuleren. De volgende regelingen worden meegenomen in de simulatie:

- De belastingschijven en -tarieven.
- De algemene heffingskorting, combinatiekorting en arbeidskorting.
- De (volledige) overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting.
- De kinderkorting (de Wet kindgebonden budget komt te vervallen).
- De kinderbijslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en zorgtoeslag, waarbij we uitgaan van de parameters uit 2005 (2006 voor de zorgtoeslag), en het huurniveau, kinderopvangkosten, en zorgpremies in 2017.

Paragraaf 3.2 beschrijft de vormgeving van deze regelingen in de verschillende perioden.

Een belangrijke reden om terug te kijken naar het belastingstelsel in 2005 is dat de verschillende regelingen in het huidige stelsel er toen wezenlijk anders uitzagen voor een- en tweeverdieners. Idealiter waren we nog verder in de tijd teruggegaan, maar daarvoor hadden we onvoldoende gegevens.

Een beperking in de simulatie van het stelsel in 2005 is dat we onvoldoende gegevens in onze dataset hebben om het oude zorgstelsel van voor 2006 te simuleren. Daarom gaan we uit van het zorgstelsel na de herziening in 2006. We simuleren de zorgtoeslag op basis van de parameters (norm- en afbouwpercentages) in 2006, zodat we zo dicht mogelijk bij ons uitgangsjaar 2005 zitten. Wel gaan we uit van het niveau van de zorgkosten en de zorgpremies in 2017 (ofwel de zorgtoeslag 2006 in het prijsniveau van 2017)³. We kunnen in de data niet terug naar het echte stelsel in 2005, dus projecteren we het stelsel 2005 op het belastingstelsel (en het kostenniveau) in 2017. De stijging van de zorgpremies tussen 2006 en 2017 is dus geen onderdeel van de analyse.⁴

Structureel belastingstelsel

In het structurele stelsel gaan we uit van de belastingparameters die zullen gelden nadat alle voorgenomen beleidswijzigingen volledig zijn doorgevoerd. Het structurele stelsel is gebaseerd op de middellangetermijnraming van het CPB (CPB, 2017b), inclusief de verwerking van het Regeerakkoord tot en met 2021.⁵ We gaan in deze analyse daarom uit van de populatie huishoudens in 2021.⁶ Een aantal maatregelen groeit geleidelijk in waardoor er een additioneel effect is ten opzichte van het stelsel in 2021. Voor deze maatregelen wordt de structurele situatie gesimuleerd. Het gaat om de volgende maatregelen:

- De overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting is volledig komen te vervallen, inclusief de uitzondering in deze regeling voor mensen geboren voor 1963.
- De overdraagbaarheid van de arbeidskorting en inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK) is volledig komen te vervallen.
- De jaarlijkse verlaging van de zorgtoeslag voor alleenstaanden t/m 2040 is volledig ingevoerd.
- De beperking van de hypotheekrenteaftrek is volledig ingevoerd (zowel de beperking van het maximale aftrektarief, als de verplichting tot annuïtair aflossen om in aanmerking te komen voor aftrek).
- De beperking van het maximale tarief voor aftrekposten (naar het lage tarief van het tweeschijvenstelsel) is volledig ingevoerd.

---

³ We hanteren de parameters (norm- en afbouwpercentages) in de zorgtoeslag uit 2006 in combinatie met de zorgpremies in 2017.

⁴ De stijgende zorgpremies zijn relatief ongunstig voor eenverdieners ten opzichte van tweeverdieners (omdat eenverdieners gemiddeld genomen lagere inkomens hebben), terwijl de (voor de stijgende zorgpremies compenserende) zorgtoeslag relatief gunstig uitpakt voor eenverdieners.

⁵ Voor een volledig overzicht van alle maatregelen die onderdeel zijn van het Regeerakkoord verwijzen we naar de doorrekening van het Regeerakkoord door het CPB (CPB, 2017b), en in het bijzonder naar de bijlage waarin alle maatregelen afzonderlijk worden besproken.

⁶ Deze keuze wijkt af van de simulaties van de stelsels in 2005 en 2017, die uitgevoerd zijn op de populatie huishoudens in 2017. De belangrijkste reden hiervoor is dat het gebruik van de populatie huishoudens in 2021 een meer representatief beeld geeft van de belastingdruk na invoering van het Regeerakkoord dan eerdere jaren. Voor 2005 konden we dit niet doen omdat een vergelijkbaar bestand niet voorhanden was. Omdat de inkomensverdeling in Nederland relatief stabiel is, maakt dit voor de uitkomsten vermoedelijk weinig uit.

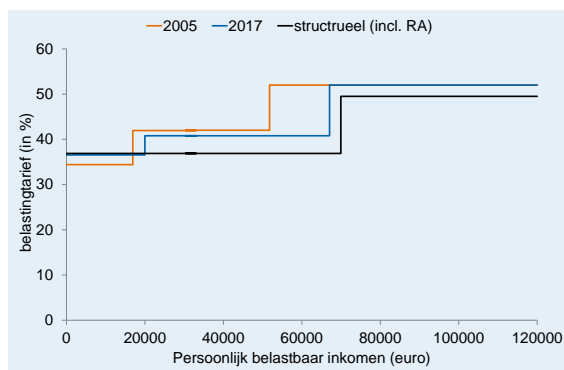
- De verdere verlenging van het aangrijpingspunt van het toptarief na 2021 is volledig ingevoerd.
- De jaarlijkse verlaging van de bijstand (via de beperking van de dubbele heffingskorting in de bijstandsnorm) is volledig doorgevoerd.
- De aftrek wegens geen of geringe eigenwoningsschild ('Wet Hillen') is komen te vervallen.
- De verlaging van het tarief van het eigenwoningforfait (EWF) na 2021 is volledig ingevoerd.

3.2 Beschrijving vormgeving regelingen 2005, 2017 en structureel

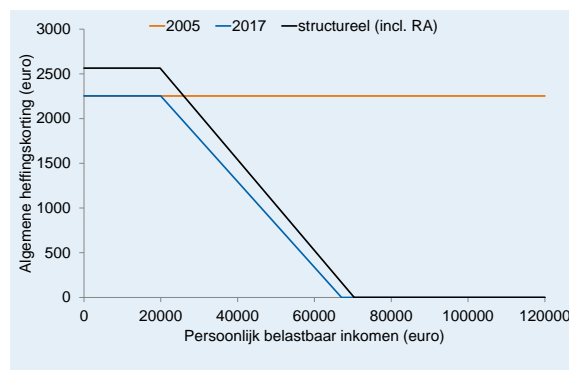
Figuur 3.1 geeft een overzicht van de belangrijkste regelingen in het belastingstelsel voor een- en tweeverdienershuishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd (in het prijsniveau van 2017). De vergelijking met 2005 laat zien hoe deze regelingen in het verleden gewijzigd zijn, terwijl de vergelijking met de structurele situatie laat zien hoe de regelingen in de toekomst zullen wijzigen. Onder de figuur volgt een korte bespreking van de belangrijkste wijzigingen per regeling.

Figuur 3.1 Vormgeving belastingstelsel 2005, 2017 en structureel, huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd, prijsniveau 2017

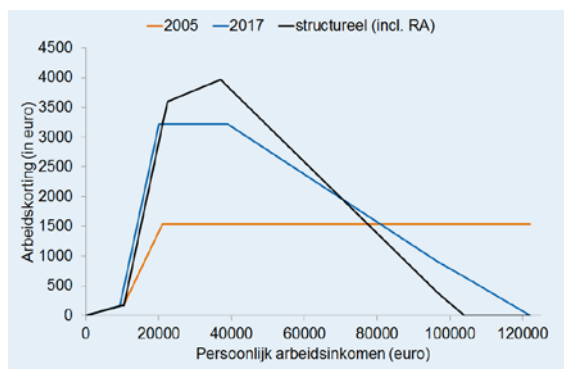
a. Belastingtarieven

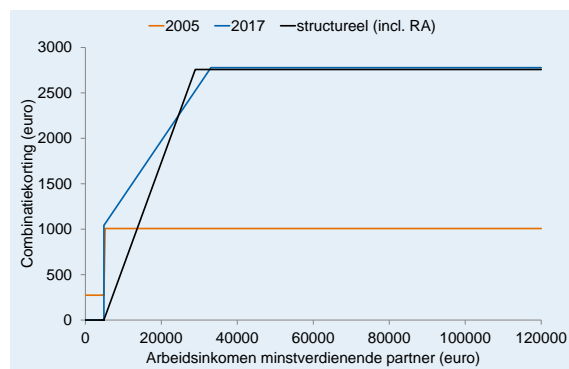
b. Algemene heffingskorting

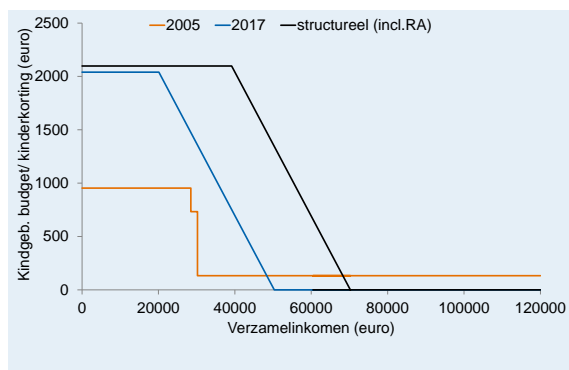
c. Arbeidskorting

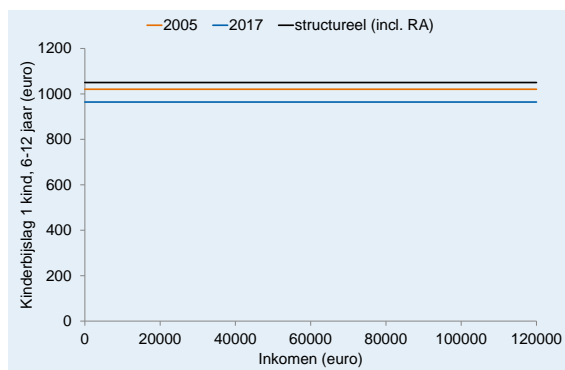
d. Inkomensafhankelijke combinatiekorting

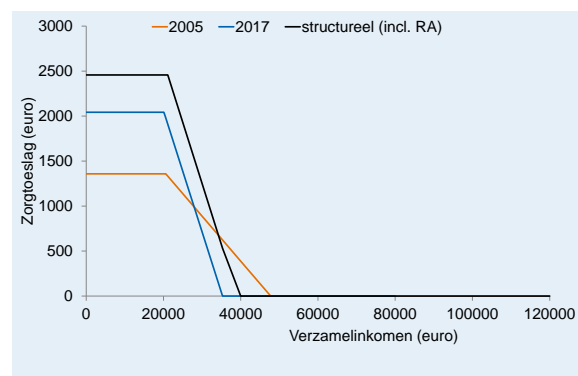
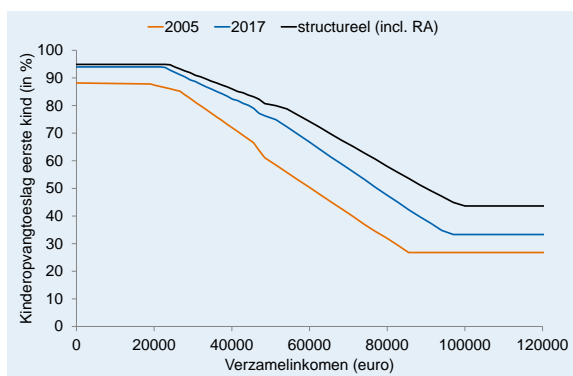
e. Kinderkorting/ Wet kindgebonden budget

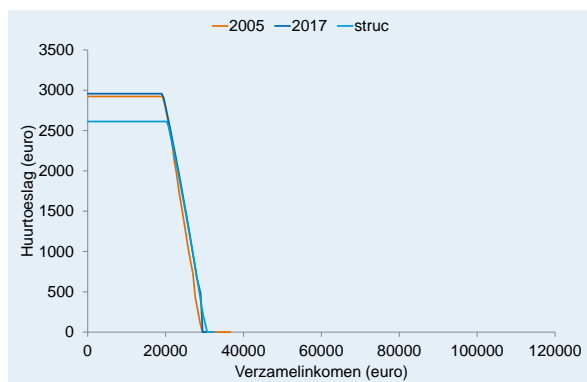
f. Kinderbijslag

g. Kinderopvangtoeslag (vergoedingspercentages) h. Zorgtoeslag (per huishouden)*

i. Huurtoeslag, huur van 500 euro) **

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI. *De zorgtoeslag is pas ingevoerd in 2006 (de lijn voor 2005 heeft betrekking op het stelsel in 2006) **Bron: koopkrachtmodel Ministerie van SZW 2005, 2017 en 2021 (figuur op basis van voorbeeldhuishoudens).

Tarieven inkomstenbelasting

Nederland kent een progressief, individueel belastingstelsel in 2017, met tarieven van 36,55% (tot een belastbaar inkomen van circa 20 duizend euro), 40,8% (tot circa 67 duizend euro) en 52% (vanaf circa 67 duizend euro). Figuur 3.1a laat zien dat de tarieven voor de lagere inkomens hoger liggen dan in 2005 (het lage tarief bedroeg toen 34%), terwijl de tarieven voor de midden en hogere inkomens juist lager liggen (het tarief van de tweede en derde schijf is verlaagd van 42% naar 40,8% en het aangrijpingspunt van het toptarief is verlengd). In de structurele situatie geldt een tweeschijvenstelsel met tarieven van 36,89% en 49,5%. Vooral het tarief voor midden- en hogere inkomens is lager dan in 2017.

Algemene heffingskorting

In 2017 bedraagt de maximale algemene heffingskorting 2254 euro. Vanaf een inkomen van circa 20 duizend euro wordt de algemene heffingskorting afgebouwd naar nul met een afbouwpercentage van 4,79%. In 2005 was de algemene heffingskorting (in het prijsniveau van 2017) ongeveer even hoog, maar werd deze niet afgebouwd (figuur 3.1b). Na 2017 wordt de algemene heffingskorting voor lagere inkomens verhoogd, en tevens steiler afgebouwd naar nul voor hogere inkomens.

Overdraagbaarheid algemene heffingskorting (niet grafisch weergegeven)

In 2017 is de algemene heffingskorting voor partners met geen of onvoldoende eigen inkomen beperkt overdraagbaar naar de partner met wel voldoende inkomen. In 2017 mag 40% van de algemene heffingskorting worden overgedragen, in 2005 was dit nog 100%. Personen geboren voor 1963 zijn uitgezonderd van de beperking van de overdraagbaarheid in 2017, en kunnen de heffingskorting nog voor 100% overdragen. In de structurele situatie is de overdraagbaarheid volledig afgeschaft en gelden er ook geen uitzonderingen meer.

Arbeidskorting

De hoogte van de arbeidskorting hangt in 2017 af van het persoonlijk arbeidsinkomen. De maximale arbeidskorting in 2017 bedraagt 3223 euro voor inkomens tussen circa 20 duizend en 32 duizend euro. Voor inkomens tot 20 duizend euro wordt de arbeidskorting in twee stappen opgebouwd (figuur 3.1c). Voor inkomens hoger dan 32 duizend euro wordt de arbeidskorting met 3,6% afgebouwd naar nul (inkomens hoger dan 122 duizend euro ontvangen geen arbeidskorting meer). Tussen 2005 en 2017 is de arbeidskorting voor lagere inkomens verhoogd. In 2005 bedroeg de maximale arbeidskorting nog 1500 euro en werd de arbeidskorting niet afgebouwd voor hogere inkomens. Na 2017 (in het structurele belastingstelsel) wordt de arbeidskorting voor lagere inkomens verder verhoogd naar ruim 3500 euro bij het wettelijk minimumloon, oplopend naar circa 4000 euro bij een inkomen van circa 35 duizend euro. Voor hogere inkomens geldt dat de arbeidskorting sneller wordt afgebouwd naar nul (met 6%).

Inkomensafhankelijke combinatiekorting

De inkomensafhankelijke combinatiekorting in 2017 is een korting voor werkende alleenstaanden en tweeverdieners met kinderen, die afhangt van het inkomen van de minsverdienende partner. De maximale korting in 2017 bedraagt 2778 euro. Voor lagere inkomens (vanaf circa 4,8 duizend euro) geldt een basisbedrag van 1043 euro, dat voor

hogere inkomens met 6,159% wordt opgebouwd tot het maximum bedrag (figuur 3.1d). In 2005 had iedere werkende met kinderen onder de 12 jaar recht op korting (zowel een- als tweeverdieners). Indien beide partners werkten werd er een aanvullende combinatiekorting gegeven. Het maximale bedrag lag in 2005 met iets minder 1000 euro wel (aanzienlijk) lager dan in 2017. Na 2017 wordt het basisbedrag bij een inkomen van circa 4,8 duizend euro afgeschaft en is de combinatiekorting nog sterker afhankelijk van het inkomen.

Kinderkorting/Wet kindgebonden budget (WKB)

Het kindgebonden budget is een toeslag voor huishoudens met kinderen onder de 18 jaar, die afhangt van het huishoudinkomen, het aantal kinderen, de leeftijd van de kinderen en het huishoudtype (alleenstaand of paar). Figuur 3.1e geeft deze regeling weer voor paren met twee kinderen onder de 12 jaar. Het maximum bedrag in 2017 bedraagt voor paren ruim 2040 euro. Vanaf een inkomen van circa 20 duizend euro wordt de toeslag afgebouwd voor hogere inkomens met een afbouwpercentage van 6,75%. In 2005 bestond het kindgebonden budget nog niet. In plaats daarvan was er een belastingkorting voor gezinnen met kinderen (kinderkorting). Het maximale bedrag van deze korting voor een paar met kinderen lag (aanzienlijk) lager dan in 2017. Na 2017 geldt dat het afbouwpunt in het kindgebonden budget verlegd wordt voor paren van ongeveer 20 duizend euro naar ruim 40 duizend euro, wat relatief gunstig is voor paren met een middeninkomen.

Kinderbijslag (AKW)

Naast het (inkomensafhankelijke) kindgebonden budget hebben huishoudens met kinderen onder de 18 jaar recht op de (inkomensonafhankelijke) kinderbijslag (AKW). Deze regeling hangt af van het aantal kinderen en de leeftijd van de kinderen. In figuur 3.1f gaan we uit van de kinderbijslag voor een kind van tussen de 6 en 12 jaar. In de kinderbijslag is er door de jaren heen relatief weinig gewijzigd in het bedrag per kind van rond de 1000 euro (prijsniveau 2017). In de structurele situatie is de kinderbijslag iets hoger dan in 2017.

Kinderopvangtoeslag

De kinderopvangtoeslag is een inkomensafhankelijke toeslag voor werkende alleenstaande ouders en tweeverdieners met kinderen die gebruik maken van formele kinderopvang. Figuur 3.1g geeft de vergoedingspercentages voor het eerste kind dat naar de opvang gaat. In 2017 krijgen de lagere inkomens 94% van de kosten⁷ aan kinderopvang vergoed voor het eerste kind, aflopend naar 33% voor de hogere inkomens. In 2005 lagen de vergoedingspercentages een stuk lager voor alle inkomensniveaus. In de structurele situatie worden de vergoedingspercentages voor de midden- en hogere inkomens verhoogd.

Zorgtoeslag

De zorgtoeslag is een inkomensafhankelijke toeslag die bovendien afhangt van het huishoudtype (alleenstaand of paar). In 2017 bedraagt de maximale zorgtoeslag ruim 2 duizend euro voor paren (figuur 3.1h). Vanaf een inkomen van ongeveer 20 duizend wordt de toeslag afgebouwd naar nul met een afbouwpercentage van 13,5%. In het invoeringsjaar van de zorgtoeslag (2006) lag het maximale bedrag aan zorgtoeslag lager, op circa 1400

---

⁷ De vergoedingspercentages hebben betrekking op de maximaal te vergoeden uurprijs die de overheid vaststelt. Deze ligt gemiddeld genomen lager de werkelijke uurprijs die kinderopvangcentra hanteren.

euro. Dit is onder andere het gevolg van de stijging van de zorgpremies tussen 2005 en 2017 die zich in een hogere zorgtoeslag vertaalt.⁸ In 2005 was de afbouw van de zorgtoeslag (naar nul) voor hogere inkomens ook minder steil. Na 2017 wordt de zorgtoeslag voor paren verhoogd.

Huurtoeslag

De huurtoeslag is een regeling die afhangt van het huishoudinkomen, huishoudtype (alleenstaand of paar), leeftijd (boven of onder de AOW-gerechtigde leeftijd) en de hoogte van de huur van de woning. Figuur 3.1g toont de vormgeving van deze regeling voor paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd in een woning met een huur van 500 euro per maand. In 2017 is het maximale bedrag aan huurtoeslag circa 3 duizend euro per jaar. Dit bedrag wordt over een relatief klein inkomenstraject afgebouwd naar nul. In de huurtoeslag in 2017 is tevens sprake van een hard afkappunt: boven een inkomen van ruim 30 duizend euro is de huurtoeslag nul. Tussen 2005 en 2017 zijn er behoorlijk wat wijzigingen geweest in de huurtoeslag. Ondanks deze wijzigingen lijkt de vormgeving huurtoeslag voor paren in 2005 erg op de vormgeving van de huurtoeslag in 2017. Na 2017 geldt dat de huurtoeslag wordt verlaagd⁹ en dat de harde maximale inkomensgrens in de huurtoeslag komt te vervallen (waardoor er sprake is van een meer geleidelijke afbouw naar nul voor middeninkomens).

3.3 Macro uitgaven regelingen en ontvangen bedrag per huishouden 2005-2017

De volgende tabellen tonen de ontwikkeling van de uitgaven aan de verschillende regelingen tussen 2005 en 2017 (tabel 3.1), een uitsplitsing van deze uitgaven naar een- en tweeverdieners in 2017 (tabel 3.2), en het gemiddelde ontvangen bedrag per huishouden in 2017 (tabel 3.3). Onder de tabellen volgt een bespreking van de belangrijkste uitkomsten per regeling.

---

⁸ In onze analyses laten we het effect van de gestegen zorgpremies buiten beschouwing in de simulatie van het belastingstelsel in 2005. Dat wil zeggen: we simuleren de zorgtoeslag op basis van het premieniveau in 2017, maar met de parameters van 2006.

⁹ De figuur is in het prijsniveau van 2017. In lopende prijzen stijgt de huurtoeslag nog wel, maar minder hard dan in het verleden, waardoor de huurtoeslag ten opzichte van 2017 (en in het prijsniveau van 2017) lager komt te liggen.

Tabel 3.1 Uitgaven aan heffingskortingen en toeslagen (x 1 mln euro), 2005-2017, lopende prijzen

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016(a)	2017(a)
Heffingskortingen													
Algemene													
heffingskorting	21.225	22.270	22.952	23.430	22.852	22.401	22.384	22.864	22.891	21.897	22.683	20.106	20.135
Arbeidskorting	8.208	8.855	9.304	9.808	10.004	9.713	10.222	10.000	9.648	11.670	12.878	17.142	18.216
Kinderkorting	569	685	651	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Combinatiekorting	830	865	980	950	1.292	1.392	1.415	1.690	1.627	1.603	1.623	1.956	1.981
Waarvan verzilverd tegen partnerinkomen													
Algemene													
heffingskorting	nb	nb	nb	nb	nb	1.396	1.337	1.274	1.140	1.128	1.114	1.054	964
Arbeidskorting	nb	nb	nb	nb	nb	54	57	53	62	79	81	109	108
Kinderkorting	nb	nb	nb	nb	nb								
Combinatiekorting	nb	nb	nb	nb	nb	73	74	106	98	113	119	192	191
Toeslagen													
Zorgtoeslag	0	2.503	2.706	3.357	3.570	3.835	4.714	4.589	5.137	4.030	3.899	4.204	4.574
Huursubsidie/Huurtoeslag	1.633	2.050	2.177	2.139	2.160	2.236	2.266	2.298	2.443	2.865	3.124	3.351	3.581
Kinderbijslag	3.217	3.196	3.374	3.387	3.401	3.371	3.346	3.236	3.229	3.203	3.193	3.294	3.316
Kindgebonden budget													
Kindgebonden budget	-	-	-	832	942	896	976	911	896	936	1.850	1.875	1.847
Kinderopvangtoeslag	1.001	1.343	2.058	2.825	2.948	2.897	2.817	2.344	1.945	1.722	1.682	2.034	2.296

(a) Voorlopige cijfers.
Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI en persoonlijke communicatie met Ministerie van Financiën, SZW en BZK. De raming voor 2017 is afkomstig uit MIMOSI.

Tabel 3.2 Uitgaven aan heffingskortingen en toeslagen, een- en tweeverdieners (x 1 mln euro), 2017

	Totale uitgaven	Totale uitgaven onderzoekpopulatie(a)	Eenverdieners(b)		Tweeverdieners(b)	
			Met kinderen	Zonder kinderen	Met kinderen	Zonder kinderen
Heffingskortingen						
Algemene						
heffingskorting	20.135	11.841	340	704	4.715	6.082
Arbeidskorting	18.216	13.287	297	462	5.656	6.872
Combinatiekorting	1.981	1.661	0	0	1.661	0
Toeslagen						
Zorgtoeslag	4.574	1.460	102	156	437	765
Huursubsidie/Huurtoeslag	3.581	429	42	39	158	189
Kinderbijslag	3.316	2.655	281	2	2.358	14
Kindgebonden budget						
Kindgebonden budget	1.847	493	107	0	385	0
Kinderopvangtoeslag	2.296	1.721	18	0	1.704	0

(a) Paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd
(b) Een- en tweeverdienershuishoudens binnen de onderzoekpopulatie. Het totaal van deze kolommen telt op tot het totaal van de onderzoekpopulatie.
Bron: Eigen berekeningen met microsimulatiemodel MIMOSI.

Tabel 3.3 Heffingskortingen en toeslagen: gemiddelde bedragen per huishouden een- en tweeverdieners, 2017 (x 1000 euro)

	Alle huishoudens	Onderzoeks-populatie (a)	Eenverdieners (b)		Tweeverdieners (b)	
			Met kinderen	Zonder kinderen	Met kinderen	Zonder kinderen
Heffingskortingen						
Algemene heffingskorting	2,5	3,5	2,5	3,4	3,5	3,6
Arbeidskorting	2,2	3,9	2,2	2,2	4,2	4,0
Combinatiekorting	0,2	0,5	0,0	0,0	1,2	0,0
Toeslagen						
Zorgtoeslag	0,6	0,4	0,8	0,7	0,3	0,5
Huursubsidie/Huurtoeslag	0,4	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1
Kinderbijslag	0,4	0,8	2,1	0,0	1,7	0,0
Kindgebonden budget	0,2	0,1	0,8	0,0	0,3	0,0
Kinderopvangtoeslag	0,3	0,5	0,1	0,0	1,3	0,0

(a) Paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd.
(b) Een- en tweeverdienershuishoudens binnen de onderzoekspopulatie.
Bron: Eigen berekeningen met microsimulatiemodel MIMOSI.

Algemene heffingskorting

De uitgaven aan de algemene heffingskorting schommelen tussen 2005 en 2017 tussen de 20 miljard en 23 miljard euro. De uitgaven binnen de onderzoekspopulatie (paren onder de AOW-leeftijd) bedragen circa 12 miljard euro in 2017. Tweeverdieners met kinderen ontvangen gemiddeld genomen een hoger bedrag aan algemene heffingskorting (3500 euro) dan eenverdieners met kinderen (2500 euro) in 2017. Voor een belangrijk deel komt dit door de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting voor eenverdieners. De partner zonder inkomen in het eenverdienershuishoudens kan de algemene heffingskorting nog maar beperkt verzilveren in 2017. Voor huishoudens zonder kinderen zijn de verschillen marginaal. Een relatief groot deel van de eenverdieners zonder kinderen valt (nog) onder de uitzondering van de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting (op basis van het geboortjaar).

Overdraagbaarheid algemene heffingskorting

De beperking van de overdraagbare algemene heffingskorting heeft in de eerste jaren na de invoering in 2009 slechts een beperkt effect op de uitgaven aan deze regeling (tabel 2.2, rij 'algemene heffingskorting verzilverd tegen partnerinkomen'). Dit komt doordat een relatief groot deel van de eenverdieners nog onder de uitzonderingssituatie valt in deze periode¹⁰. De uitgaven aan de overdraagbare heffingskorting zijn afgenomen van 1,4 miljard euro in 2010 naar circa 1,0 miljard euro in 2017.

¹⁰ In het structurele belastingstelsel in dit onderzoek wordt ook het effect van het laten vervallen van de uitzondering meegenomen. Geen enkele partner van een eenverdiener heeft in de structurele situatie nog recht meer op algemene heffingskorting.

Arbeidskorting

De uitgaven aan de arbeidskorting zijn tussen 2005 en 2017 gestegen van ruim 8 miljard euro in 2005 naar ruim 18 miljard euro in 2017, door de verhoging van het maximale bedrag. Een relatief groot deel van de uitgaven aan de arbeidskorting in 2017 slaat neer bij tweeverdieners (circa 12,5 miljard euro). Tweeverdieners ontvangen gemiddeld genomen bijna twee keer zoveel arbeidskorting per huishouden (ruim 4000 euro in 2017) als eenverdieners (ruim 2000 euro in 2017). De niet-werkende partner van de eenverdiener heeft immers geen recht op de arbeidskorting.

Inkomensafhankelijke combinatiekorting

De uitgaven aan de inkomensafhankelijke combinatiekorting zijn toegenomen van 0,8 miljard euro in 2005 tot 2,0 miljard euro in 2017. Een deel van de totale uitgaven heeft betrekking op alleenstaande ouders die buiten dit onderzoek vallen.

Tweeverdienershuishoudens met kinderen ontvangen gemiddeld genomen zo'n 1200 euro per huishouden inkomensafhankelijke combinatiekorting in 2017.

Kinderkorting/Wet kindgebonden budget

Tussen 2005 en 2017 is de kinderkorting omgezet in een toeslag (kindgebonden budget), die tevens is verhoogd. Tussen 2005 en 2017 zijn de uitgaven toegenomen van 0,6 miljard euro in 2005 naar 1,8 miljard euro in 2017. Een relatief groot deel van de totale uitgaven komt terecht bij alleenstaande ouders die niet in dit onderzoek worden meegenomen. De uitgaven aan paren bedragen ca. 0,5 miljard euro in 2017. Eenverdieners met kinderen ontvangen in 2017 gemiddeld genomen een hoger bedrag per huishouden (800 euro) dan tweeverdieners met kinderen (300 euro).

Kinderbijslag

De uitgaven aan de kinderbijslag zijn relatief constant over de tijd (ruim 3 miljard euro). In 2017 ontvangen eenverdieners met kinderen gemiddeld genomen meer kinderbijslag (2100 euro) dan tweeverdieners met kinderen (1700 euro), omdat ze gemiddeld genomen meer kinderen hebben.

Kinderopvangtoeslag

De uitgaven aan de kinderopvangtoeslag schommelen tussen 2005 en 2017, maar zijn per saldo toegenomen. Tot en met 2008 is er geïntensiveerd in de toeslag. Tussen 2009 en 2015 nemen de uitgaven vervolgens af door bezuinigingen, om in 2016 en 2017 (onder andere door beleidsmatige intensiveringen) weer toe te nemen. Bezien over de hele periode zijn de uitgaven toegenomen van 1,0 miljard euro in 2005 naar 2,3 miljard euro in 2017. De toeslag komt terecht bij een deel van tweeverdieners met kinderen (gemiddeld genomen 1300 euro per jaar in 2017) en alleenstaande ouders (die buiten dit onderzoek vallen). Ook een klein deel van de eenverdienershuishoudens heeft recht op de kinderopvangtoeslag (bijvoorbeeld wanneer de niet-werkende partner studeert).

Zorgtoeslag

De uitgaven aan de zorgtoeslag nemen tot 2013 toe, onder andere door de stijgende zorgpremies. In 2014 wordt er omgebogen op de uitgaven via de norm- en afbouwpercentages, en daarna is weer een sprake van een toename van de uitgaven tot en

met 2017. Tussen 2006¹¹ en 2017 nemen de uitgaven toe van 2,5 miljard euro naar 4,6 miljard euro. Een relatief groot deel van de uitgaven aan de zorgtoeslag slaat neer bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd en alleenstaanden. Ongeveer 1,5 miljard euro van de 4,6 miljard euro komt terecht bij de onderzoekspopulatie in 2017. Eenverdieners ontvangen gemiddeld genomen meer zorgtoeslag per huishouden in 2017 (800 euro voor huishoudens met kinderen, en 700 euro voor huishoudens zonder kinderen) dan tweeverdieners (300 euro voor huishoudens met kinderen en 500 euro voor huishoudens zonder kinderen).

Huurtoeslag

Het budget (uitgaven minus ontvangsten) voor de huurtoeslag is toegenomen van 1,6 miljard euro in 2005 tot ruim 3,5 miljard euro in 2017. Ook voor deze regeling geldt dat een relatief klein deel van het budget neerslaat bij paren onder de AOW-gerechtigde leeftijd (0,4 miljard euro). Evenals voor de andere inkomensafhankelijke toeslagen (buiten de kinderopvangtoeslag) geldt dat eenverdieners gemiddeld genomen een hoger bedrag ontvangen dan tweeverdieners (met circa 300 euro voor eenverdieners om 100 euro voor tweeverdieners). Door het inkomen van de tweede verdiener hebben tweeverdieners gemiddeld genomen een hoger huishoudinkomen, en daardoor recht op minder toeslag.

4 Belastingdruk 2005, 2017 en structureel

4.1 Definitie van belastingdruk

Centraal in de gehanteerde definitie van belastingdruk staat de herverdeling tussen het bruto huishoudinkomen en het nominaal besteedbaar inkomen van huishoudens. Hierbij kijken we niet alleen naar de betaalde belastingen, maar nemen we tevens de ontvangen toeslagen mee. In formulevorm:

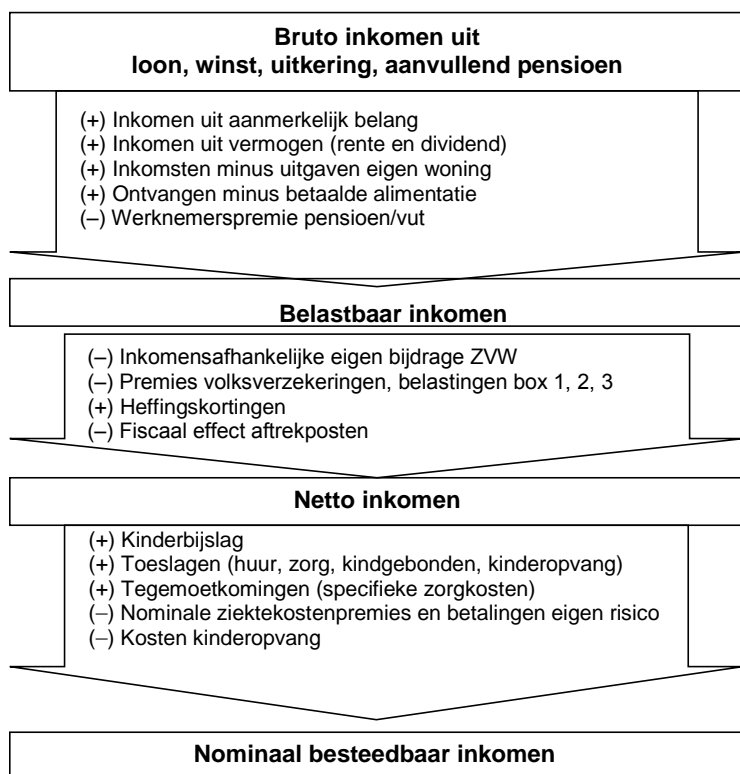
$$\text{Belastingdruk} = \frac{\text{bruto huishoudinkomen} - \text{nominaal besteedbaar inkomen}}{\text{bruto huishoudinkomen}}$$

Figuur 4.1 toont welke elementen betrokken worden in de analyses.

---

¹¹ De zorgtoeslag is ingevoerd in 2006.

Figuur 4.1 De definitie van het besteedbaar inkomen in MIMOSI

Het besteedbaar inkomen wordt in MIMOSI berekend uit het bruto inkomen. Voor elk persoon in de steekproef in MIMOSI (het Inkomenspanelonderzoek 2013 van het CBS) wordt een bruto-nettotraject doorlopen om het netto inkomen vast te stellen uit het bruto inkomen, rekening houdend met belastingen, premies, heffingskortingen, aftrekposten, inkomen uit vermogen, aanmerkelijk belang et cetera. Vervolgens wordt het netto inkomen nog verminderd met overige kosten, zoals de gemiddelde zorgkosten (nominale premie en gemiddelde eigen betalingen) en kosten kinderopvang, en vermeerderd met ontvangen toeslagen en tegemoetkomingen.

De gehanteerde definitie van het besteedbaar inkomen komt bij benadering overeen met de definitie die het CBS hanteert. In afwijking van het CBS worden ook de kosten die (vooral tweeverdieners-) huishoudens hebben aan kinderopvang meegerekend in de definitie van het besteedbaar inkomen. Deze keuze is in lijn met de koopkrachtdefinitie die het CPB en het ministerie van SZW hanteren in de koopkrachtramingen. Omdat van de paren alleen de tweeverdienershuishoudens gebruik maken van kinderopvang, heeft deze keuze mogelijk invloed op de vergelijking van de belastingdruk van een- en tweeverdieners. In paragraaf 4.5 zijn daarom ook (gevoeligheids)analyses gemaakt van de belastingdruk waarin de kosten kinderopvang niet worden meegerekend.

Het werknemersdeel van de pensioen- en vutpremies rekenen we eveneens mee in de definitie van belastingdruk in dit document, conform de definitie die gehanteerd wordt bij de koopkrachtramingen. Deze keuze is betwistbaar. Zo zou je de pensioen- en vutpremies deels kunnen zien als uitgesteld inkomen (over het uitgesteld inkomen moet vervolgens wel weer

belasting worden betaald) en niet als druk op het inkomen. In de gevoeligheidsanalyses in paragraaf 4.5 kijken we daarom ook naar het effect van het niet meerekenen van de pensioen- en vutpremies op de belastingdruk.

De belastingdruk wordt verder berekend over inkomensklassen van 5000 euro, om zo in iedere klasse voldoende huishoudens te hebben om representatieve berekeningen te maken. We berekenen de gemiddelde belastingdruk over alle huishoudens in de inkomensklasse en voor de totale populatie. Voor tweeverdieners geldt dat we hiermee rekening houden met hoe het inkomen gemiddeld genomen verdeeld is over het hoofd en de partner van het huishouden. Binnen de groep tweeverdieners kan de verdeling van het inkomen over het hoofd en de partner echter ook leiden tot verschillen in belastingdruk. In paragraaf 4.5 maken we daarom aanvullende analyses van de belastingdruk voor verschillende groepen tweeverdieners, gebaseerd op de verdeling van het inkomen over het hoofd en de partner.

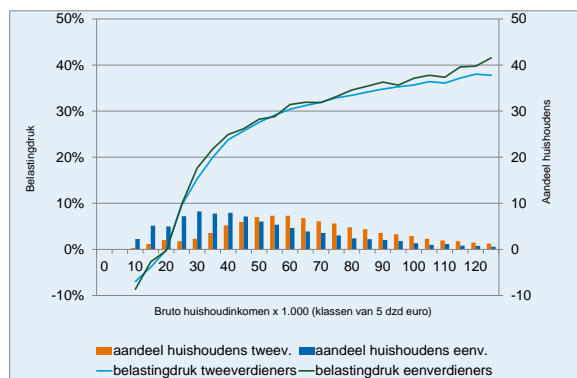
4.2 Belastingdruk 2005

Belastingdruk naar inkomen en gewogen gemiddelde

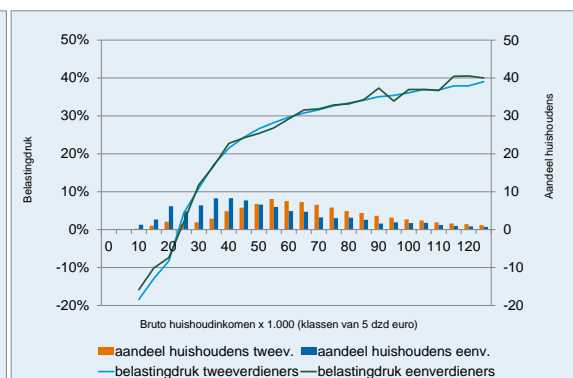
Figuur 4.2 toont de belastingdruk van een- en tweeverdieners naar inkomensniveau in 2005.

Figuur 4.2 Gemiddelde belastingdruk naar huishoudtype en inkomensniveau, stelsel 2005

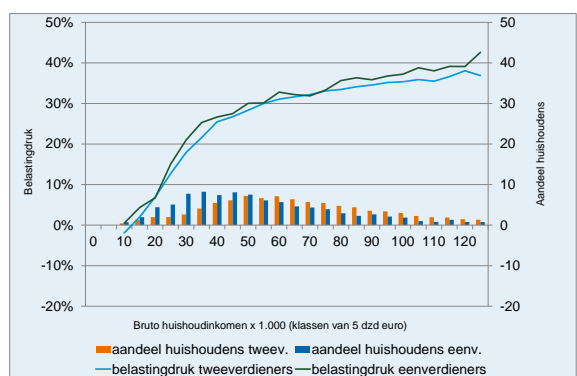
A. Alle huishoudens

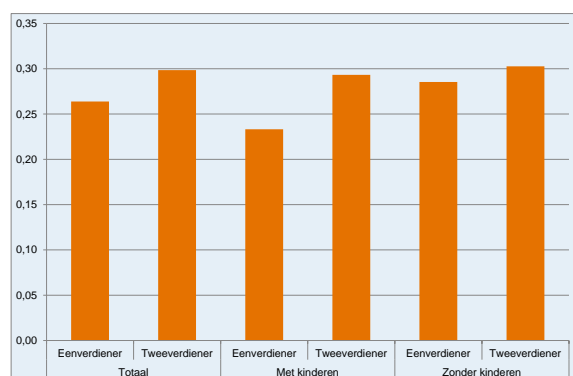
B. Huishoudens met kinderen

C. Huishoudens zonder kinderen

D. Gewogen gemiddelde

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

In 2005 geldt dat de belastingdruk van eenverdieners en tweeverdieners in redelijke mate vergelijkbaar is (figuur 4.2A). Bij huishoudens zonder kinderen zijn kleine verschillen zichtbaar (figuur 4.2C), terwijl de belastingdruk voor huishoudens met kinderen vrijwel overeenkomt (figuur 4.2B).

Voor de laagste inkomens is de belastingdruk negatief. Dit betekent dat deze huishoudens per saldo meer toeslagen ontvangen dan dat ze belasting betalen. Het besteedbaar inkomen ligt daardoor hoger dan het bruto huishoudinkomen. Dit is vooral zichtbaar bij huishoudens met kinderen, die meer toeslagen ontvangen dan huishoudens zonder kinderen.

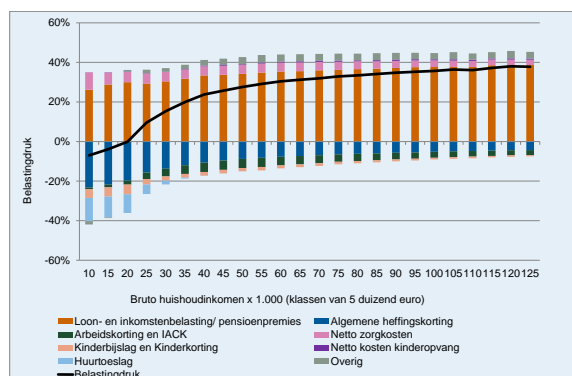
De belastingdruk neemt toe met het bruto huishoudinkomen. Voor de eenverdieners met de hoogste inkomens komt de druk iets boven de 40% uit en voor tweeverdieners iets onder de 40%. Tweeverdieners hebben gemiddeld genomen meer inkomen dan eenverdieners, vooral bij de huishoudens met kinderen. Wanneer we hier rekening mee houden en het gewogen gemiddelde van de belastingdruk over alle inkomens bekijken (figuur 4.2D), dan ligt de belastingdruk van tweeverdieners in 2005 hoger dan van eenverdieners. Dit geldt zowel voor de huishoudens met als zonder kinderen.

Decompositie belastingdruk en belastingdrukverschil

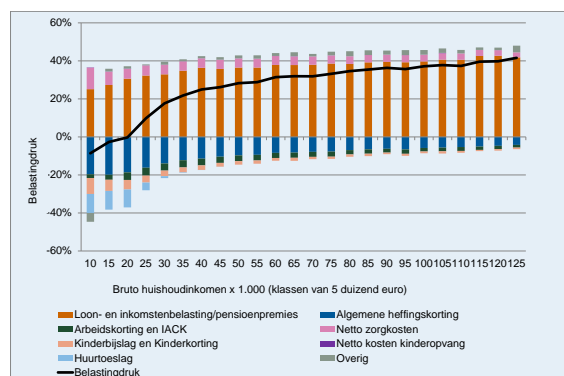
Figuur 4.3 toont een decompositie van de belastingdruk van een- en tweeverdieners in 2005.

Figuur 4.3 Decompositie^a belastingdruk naar inkomensniveau en huishoudtype, stelsel 2005

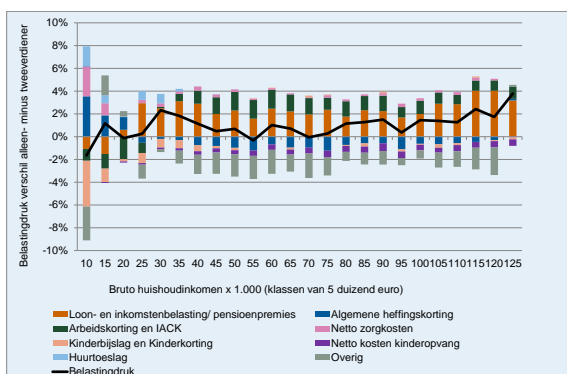
A. Tweeverdieners

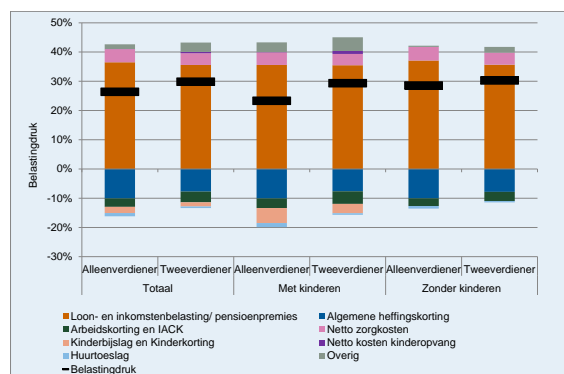
B. Eenverdieners

C. Gemiddelde belastingdruk eenverdieners minus tweeverdieners (procentpunten)

D. Decompositie gewogen gemiddelde

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

a: Netto zorgkosten = zorgpremies en eigen betalingen ZVW minus zorgtoeslag. Netto kosten kinderopvang = kosten kinderopvang minus de kinderopvangtoeslag. Overig = inkomen eigen woning minus betaalde hypotheekrente.

Figuren 4.3A en 4.3B laten het effect van belastingen, premies, heffingskortingen en toeslagen zien op de belastingdruk van respectievelijk twee- en eenverdieners. Dominante regelingen in 2005 zijn de schijven en tarieven van de inkomstenbelasting (verhogend effect op de belastingdruk) en de algemene heffingskorting (verlagend effect op belastingdruk). Ook de netto zorgkosten (premies en eigen betalingen minus de zorgtoeslag) verhogen de belastingdruk. Voor lagere inkomens geldt verder dat de huurtoeslag en de kindregelingen een verlagend effect hebben op de belastingdruk. De netto kosten aan kinderopvang (kosten minus de kinderopvangtoeslag) hebben gemiddeld genomen maar een beperkt effect. Slechts een deel van de huishoudens met minderjarige kinderen maakt gebruik van formele kinderopvang, en krijgt het merendeel van de kosten vergoed via de kinderopvangtoeslag.

De figuur linksonder (4.3C) geeft een decompositie van de verschillen in belastingdruk tussen een- en tweeverdieners in 2005. Hieruit blijkt dat het individuele belastingstelsel met oplappende tarieven in het voordeel werkt van tweeverdienershuishoudens. Bij een gegeven huishoudinkomen betalen tweeverdieners dan immers minder belasting dan eenverdieners. Ook hebben tweeverdieners relatief veel profijt van de arbeidskorting. Eenverdieners hebben juist relatief veel profijt van de algemene heffingskorting (als percentage van het inkomen).

Wanneer naar het gewogen gemiddelde over alle huishoudens gekeken wordt (figuur 4.3D), dan ligt de belastingdruk voor tweeverdieners hoger. Dit komt doordat ze gemiddeld genomen een hoger inkomen hebben dan eenverdieners, en het gemiddelde tarief oploopt met het bruto huishoudinkomen.

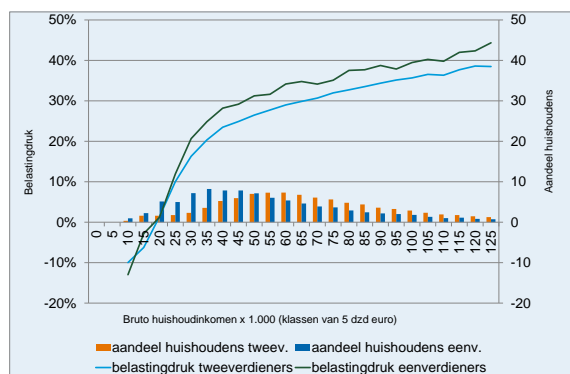
4.3 Belastingdruk 2017

Belastingdruk naar inkomen en gewogen gemiddelde

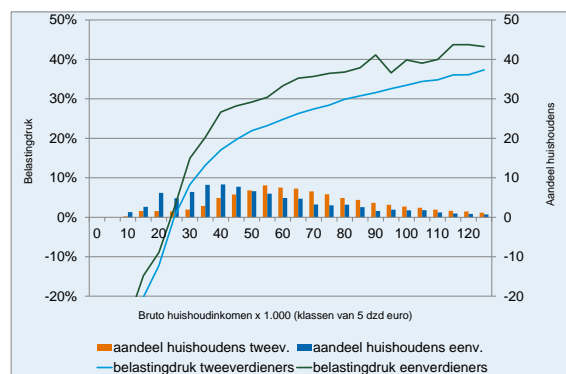
Figuur 4.4 toont de belastingdruk van een- en tweeverdieners naar inkomensniveau in 2017.

Figuur 4.4 Gemiddelde belastingdruk naar huishoudtype en inkomensniveau, 2017

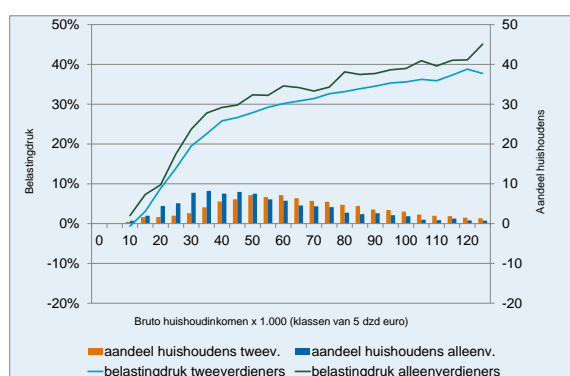
A. Alle huishoudens

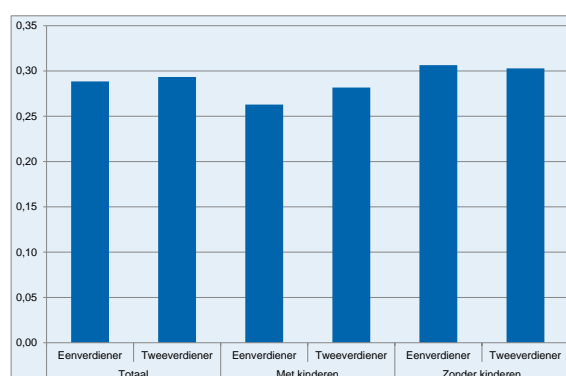
B. Huishoudens met kinderen

C. Huishoudens zonder kinderen

D. Gewogen gemiddelde

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

In 2017 zien we dat de gemiddelde belastingdruk van eenverdieners tot 5%-punt hoger ligt dan van tweeverdieners bij een gegeven inkomen (figuur 4.4A), waar de belastingdruk in 2005 nog redelijk vergelijkbaar was. Dit is met name het geval voor huishoudens met kinderen (figuur 4.4B), maar in mindere mate geldt dit ook voor huishoudens zonder kinderen (figuur 4.4 C).

Voor huishoudens met kinderen is de druk voor de laagste inkomens negatief, en negatiever dan in 2005. Dit is vooral een gevolg van het kindgebonden budget in 2017 die in 2005 nog niet bestond. Voor de eenverdieners met de hoogste inkomens komt de druk op 45% uit (5%-punt hoger dan in 2005), en voor tweeverdieners iets onder de 40%.

Vergelijken we het gewogen gemiddelde van de belastingdruk over alle inkomensniveaus (figuur 4.4D), dan zien we dat de gemiddelde belastingdruk van eenverdieners inmiddels bijna gelijk is aan die van tweeverdieners. Bij huishoudens met kinderen is de druk voor eenverdieners nog wat lager, bij huishoudens zonder kinderen is de druk hoger.

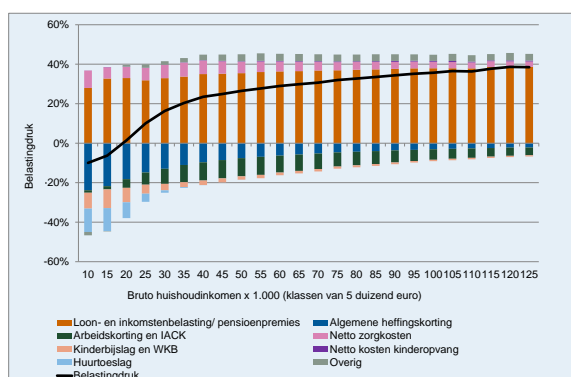

Decompositie belastingdruk en belastingdrukverschil

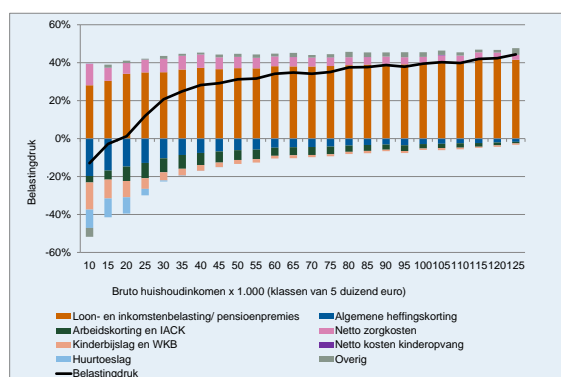
Figuur 4.5 toont welke regelingen bijdragen aan de belastingdruk van een- en tweeverdieners in 2017. Figuur 4.5A en 4.5B laten het effect zien van belastingen, premies, heffingskortingen en toeslagen op de belastingdruk van respectievelijk twee- en eenverdieners. Het drukverlagende effect van de algemene heffingskorting is vooral zichtbaar bij de lagere inkomens, en het effect van de arbeidskorting bij de lagere middeninkomens. Omdat deze regelingen in 2017 voor de midden en hogere inkomens worden afgebouwd (in tegenstelling tot 2005) neemt het drukverlagende effect af voor midden- en hogere inkomens.

Figuur 4.5 Decompositie^a belastingdruk naar inkomensniveau en huishoudtype, 2017

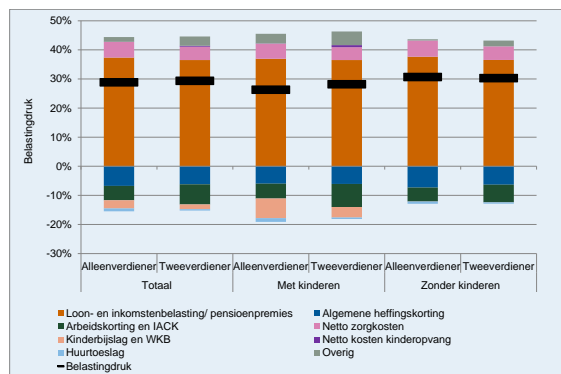
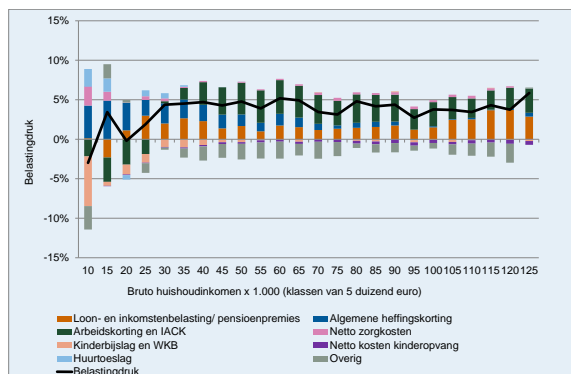
A. Tweeverdieners

B. Eenverdieners

C. Gemiddelde belastingdruk eenverdieners minus D. Decompositie gewogen gemiddelde tweeverdieners (procentpunten)

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

a: Netto zorgkosten = zorgpremies en eigen betalingen ZVW minus zorgtoeslag. Netto kosten kinderopvang = kosten kinderopvang minus de kinderopvangtoeslag. Overig = inkomen eigen woning minus betaalde hypotheekrente

De figuur linksonder (4.5C) geeft een decompositie van de verschillen in belastingdruk tussen eenverdieners en tweeverdieners naar inkomen in 2017. Tweeverdieners hebben in toenemende mate profijt van de arbeidskorting, wat deels het gevolg is van de verhogingen van de arbeidskorting voor lagere inkomens tussen 2005 en 2017. Het voordeel dat eenverdieners in 2005 hadden van de algemene heffingskorting bij een gegeven inkomensniveau, is in 2017 omgeslagen in een nadeel. Dit is grotendeels het gevolg van de beperking van overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting.

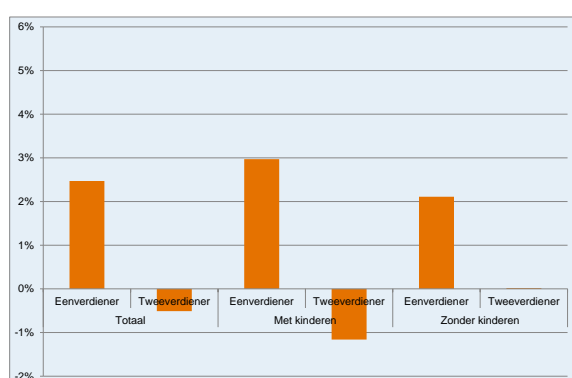
Kijken we naar het gewogen gemiddelde van de belastingdruk over alle inkomensniveaus (figuur 4.5D) dan zien we dat het voordeel van het individuele belastingstelsel voor tweeverdieners wegvalt doordat ze gemiddeld genomen een hoger inkomen hebben dan eenverdieners. Eenverdieners hebben gemiddeld genomen juist meer voordeel van de algemene heffingskorting dan tweeverdieners, doordat ze gemiddeld genomen lagere inkomens hebben.

Ontwikkeling belastingdruk belastingstelsel 2005 - 2017

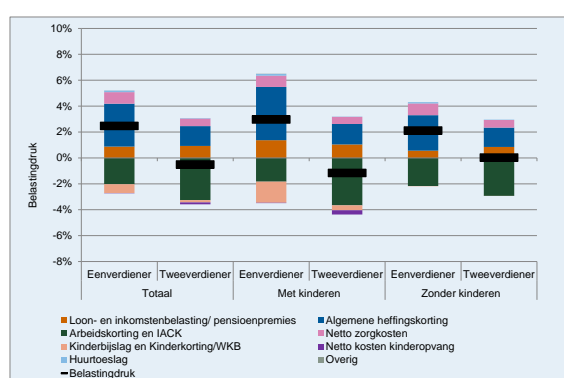
Figuur 4.6 laat de ontwikkeling zien van de belastingdruk tussen het (gesimuleerde) belastingstelsel 2005 en het huidige belastingstelsel in 2017.

Figuur 4.6 Vergelijking belastingdruk eenverdieners en tweeverdieners, 2017 minus stelsel 2005

A. Mutaties belastingdruk stelsel 2005 tot stelsel 2017

B. Decompositie mutatie belastingdruk

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Uit figuur 4.6A blijkt dat de gemiddelde druk van eenverdieners gemiddeld met 2,5%-punt is toegenomen tussen 2005 en 2017, terwijl de druk van tweeverdieners is afgenomen met circa 0,5%-punt. Vooral bij huishoudens met kinderen is dit effect goed zichtbaar, waar de druk van eenverdieners zelfs met 3%-punt is toegenomen.

Uit figuur 4.6B blijkt dat de aanpassingen in de algemene heffingskorting tussen 2005 en 2017 drukverhogend hebben gewerkt voor zowel een- als tweeverdieners. Het effect op eenverdieners van deze wijzigingen is echter groter omdat zij meer recht op algemene heffingskorting hebben verloren. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een (relatief groot) deel van de eenverdieners in 2017 nog uitgezonderd is van de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting. Voor eenverdieners die te maken hebben gekregen met deze beperking is de belastingdruk nog verder opgelopen tussen 2005 en 2017.¹² Verder geldt dat tweeverdieners voordeel hebben gehad van de verhoging van de arbeidskorting en IACK, doordat beide partners vaak werken en dus dubbel profijt hebben van een verhoging. Eenverdieners hebben relatief veel profijt gehad van de introductie van het kindgebonden budget (eenverdieners hebben gemiddeld een lager inkomen dan

¹² In de simulatie van het structurele stelsel wordt dit meegenomen, dan laten we de uitzondering in de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting volledig vervallen.

tweeverdieners en hebben hierdoor meer profijt van deze inkomensafhankelijke toeslag), maar dit weegt niet op tegen het verlies aan algemene heffingskorting.

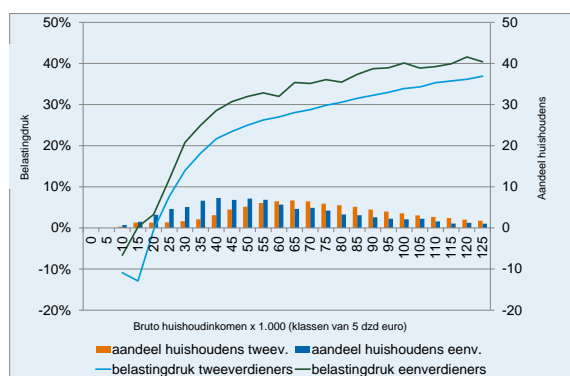
4.4 Belastingdruk structureel belastingstelsel (na invoering van het regeerakkoord)

Belastingdruk naar inkomen en gewogen gemiddelde

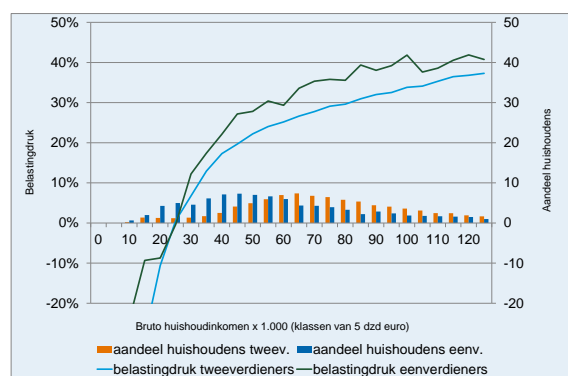
Figuur 4.7 toont de belastingdruk van een- en tweeverdieners naar bruto huishoudinkomen in het structurele belastingstelsel.

Figuur 4.7 Gemiddelde belastingdruk naar huishoudtype en inkomensniveau, structureel belastingstelsel

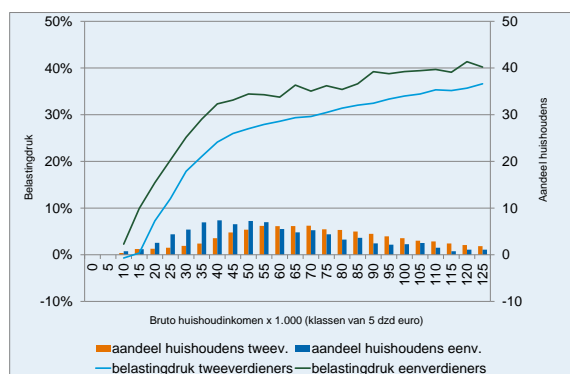
A. Alle huishoudens

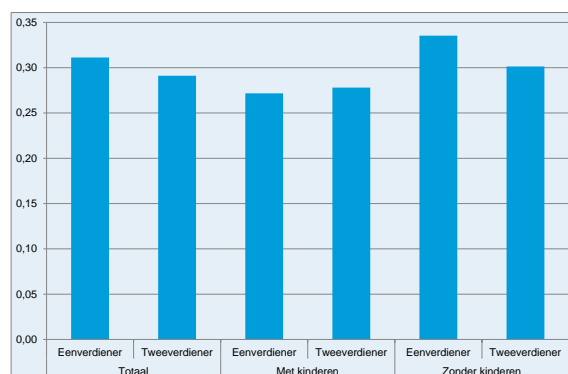
B. Huishoudens met kinderen

C. Huishoudens zonder kinderen

D. Gewogen gemiddelde

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

In het structurele belastingstelsel zijn de drukverschillen tussen een- en tweeverdieners bij een gegeven inkomen verder toegenomen (figuur 4.7A). In vergelijking met de belastingdruk in 2017 geldt dat dit vooral zichtbaar is bij huishoudens zonder kinderen (figuur 4.7C). In 2017 is een relatief groot deel van de eenverdieners nog uitgezonderd van de beperking van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting. In het structurele stelsel geldt dat de algemene heffingskorting voor niemand meer overdraagbaar is (aangezien de huishoudens die onder de uitzondering vallen in 2017 dan met pensioen zijn), waardoor de drukverschillen bij een gegeven inkomensniveau verder toenemen.

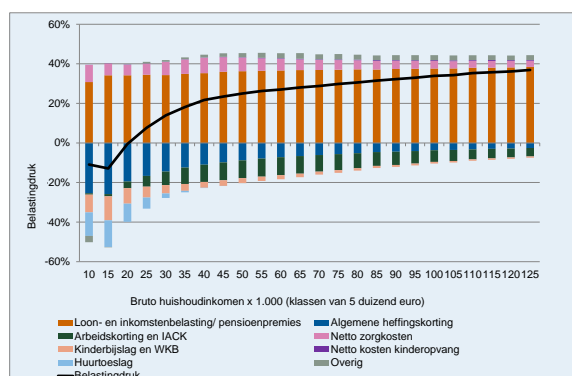
Wanneer we het gewogen gemiddelde van de belastingdruk over alle inkomens bekijken (figuur 4.7D), dan zien we dat ook het gemiddelde van de belastingdruk van eenverdieners over de inkomens hoger ligt dan de druk van tweeverdieners. Het voordeel voor eenverdieners van de inkomensafhankelijke toeslagen weegt niet meer op tegen de fiscale voordelen van tweeverdieners. Dit geldt overigens alleen voor huishoudens zonder kinderen. De gemiddelde belastingdruk voor huishoudens met kinderen ligt voor eenverdieners nog steeds wat lager dan voor tweeverdieners.

Decompositie belastingdruk en belastingdrukverschil

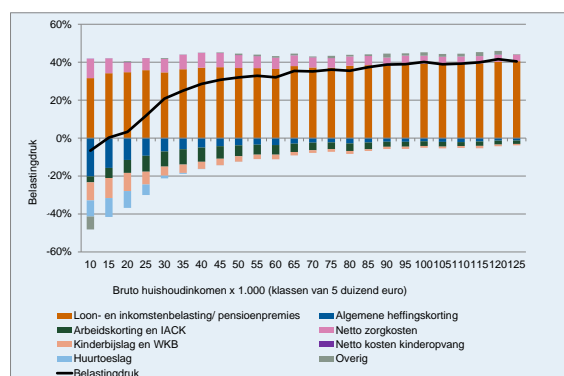
Figuur 4.8 toont welke regelingen bijdragen aan de belastingdruk van een- en tweeverdieners in het structurele belastingstelsel.

Figuur 4.8 Decompositie^a belastingdruk naar inkomensniveau en huishoudtype, structureel belastingstelsel

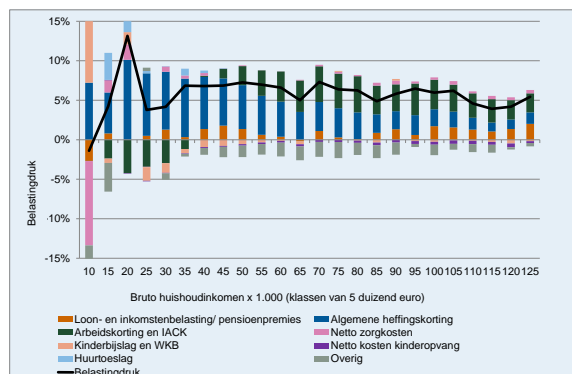
A. Tweeverdieners

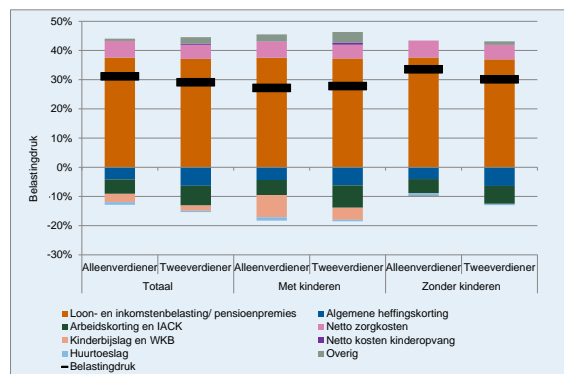
B. Eenverdieners

C. Gemiddelde belastingdruk eenverdieners minus tweeverdieners (procentpunten)

D. Decompositie gewogen gemiddelde

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

a: Netto zorgkosten= zorgpremies en eigen betalingen ZVW minus zorgtoeslag. Netto kosten kinderopvang= kosten kinderopvang minus de kinderopvangtoeslag. Overig= inkomen eigen woning minus betaalde hypotheekrente.

Figuren 4.8A en 4.8B laten het effect van belastingen, premies, heffingskortingen en toeslagen zien op de belastingdruk van respectievelijk twee- en eenverdieners. De algemene heffingskorting en arbeidskorting zijn voor respectievelijk de lagere en middeninkomens verhoogd ten opzichte van 2017, waardoor deze regelingen vooral voor deze groepen drukverlagend werken.

De figuur linksonder (4.8C) geeft een decompositie van de verschillen in belastingdruk tussen eenverdieners en tweeverdieners naar inkomen in het structurele belastingstelsel. Waar in 2005 het individuele belastingstelsel nog een dominante rol speelde in de drukverschillen tussen een- en tweeverdieners, geldt in het structurele belastingstelsel dat vooral de vormgeving van de arbeidskorting en de algemene heffingskorting voor verschillen zorgen. Dit is grotendeels het gevolg van de verhogingen van de arbeidskorting (waar werkende tweeverdieners dubbel voordeel van hebben ten opzichte van eenverdieners), en de volledige afschaffing van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting.

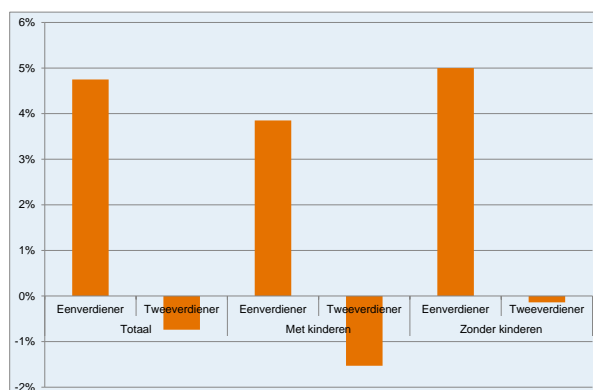
Het gewogen gemiddelde van de belastingdruk over alle inkomens (figuur 4.8D) laat min of meer hetzelfde beeld zien. Eenverdieners hebben gemiddeld genomen minder profijt van de algemene heffingskorting en arbeidskorting, waardoor ook de gemiddelde druk bezien over alle inkomensniveaus hoger komt te liggen dan van tweeverdieners.

Ontwikkeling belastingdruk belastingstelsel 2005 – structureel stelsel

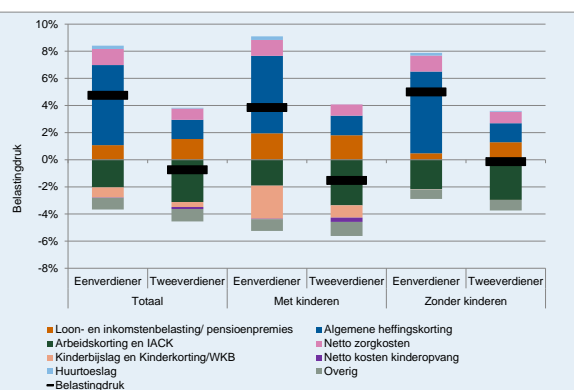
Figuur 4.9 laat de ontwikkeling zien van de belastingdruk tussen het (gesimuleerde) belastingstelsel 2005 en het (gesimuleerde) structurele belastingstelsel.

Figuur 4.9 Vergelijking belastingdruk eenverdieners en tweeverdieners, structureel stelsel minus stelsel 2005

A. Mutaties belastingdruk stelsel 2005 tot structureel stelsel

B. Decompositie mutatie belastingdruk

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Uit figuur 4.9A blijkt dat de gemiddelde druk van eenverdieners met 5 procentpunt zal toenemen in het structurele stelsel ten opzichte van het stelsel 2005, terwijl de druk van tweeverdieners met bijna 1 procentpunt afneemt. Dit is bijna een verdubbeling van de ontwikkelingen die tussen 2005 en 2017 zichtbaar waren (figuur 4.6A).

Uit figuur 4.9B blijkt dat de aanpassingen in de algemene heffingskorting tussen 2005 en de structurele situatie drukverhogend werken voor zowel een- als tweeverdieners. Het effect op eenverdieners van deze wijzigingen is echter groter. Dit komt doordat de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting voor eenverdieners volledig is komen te vervallen in de structurele situatie. Verder geldt dat tweeverdieners relatief veel profijt hebben van de aanpassingen in de arbeidskorting, doordat beide partners werken. Eenverdieners hebben

relatief veel profijt van de introductie en de verhoging van het kindgebonden budget, maar dit voordeel weegt niet op tegen de nadelen van de wijzigingen in de algemene heffingskorting.

4.5 Gevoeligheids- en achtergrondanalyses

In deze paragraaf kijken we naar de gevoeligheid van de uitkomsten voor het meenemen van de kosten van kinderopvang en de pensioenpremies in de analyses. Daarnaast maken we aanvullende analyses van de belastingdruk in euro's en van de belastingdruk voor verschillende subgroepen tweeverdieners (op basis van de verdeling van het inkomen over het hoofd en de partner). De paragraaf sluiten we af met een analyse van de standaarddeviatie van de belastingdruk, om te zien of de belastingdrukverschillen binnen de groepen een- en tweeverdieners zelf groter of kleiner worden in de loop der tijd.

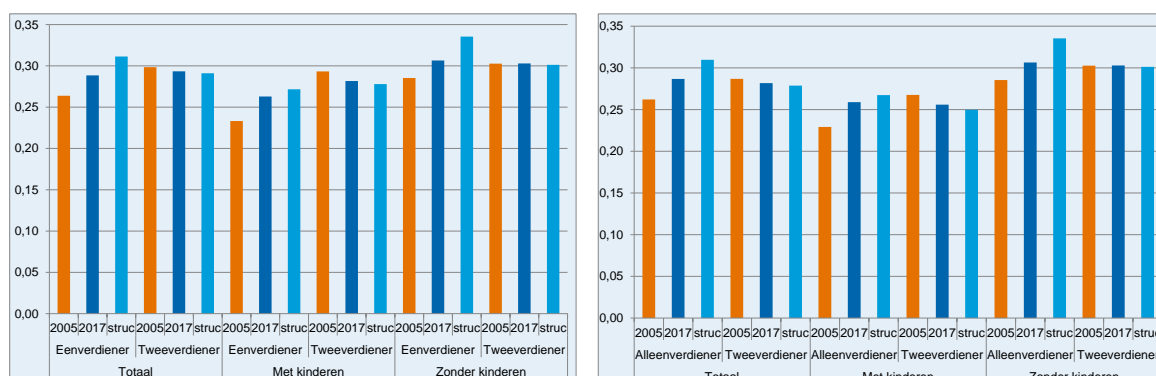
Belastingdruk exclusief de kosten van kinderopvang

Figuur 4.10 analyseert het effect van het al dan niet meenemen van de kosten van kinderopvang op de uitkomsten van de belastingdruk.

Figuur 4.10 Belastingdruk naar huishoudtype, stelsel 2005, 2017 en structureel stelsel, druk incl. en excl. kosten kinderopvang

A. Druk incl. kosten kinderopvang

B. Druk excl. kosten kinderopvang

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Het meenemen van de kosten kinderopvang in de belastingdruk heeft gemiddeld genomen een licht drukverhogend effect op de belastingdruk van tweeverdieners. Omdat het aantal huishoudens met minderjarige kinderen dat gebruikt maakt van formele kinderopvang relatief klein is, veranderen de uitkomsten maar weinig (vergelijk figuur 4.10A met 4.10B). In het structurele stelsel betalen eenverdieners dan gemiddeld 3%-punt meer belasting dan tweeverdieners (in plaats van de 2%-punt in het basisscenario waarbij de kosten kinderopvang wel worden meegenomen in de druk).

Belastingdruk exclusief pensioen- en vutpremies

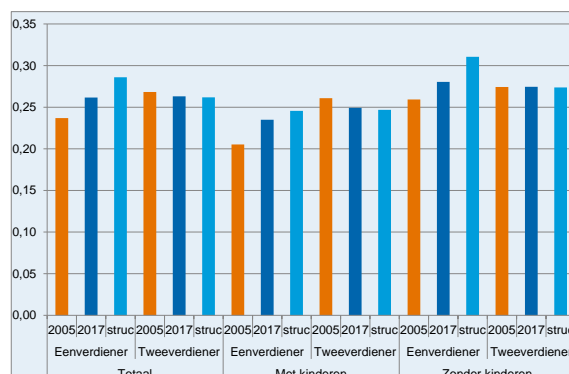
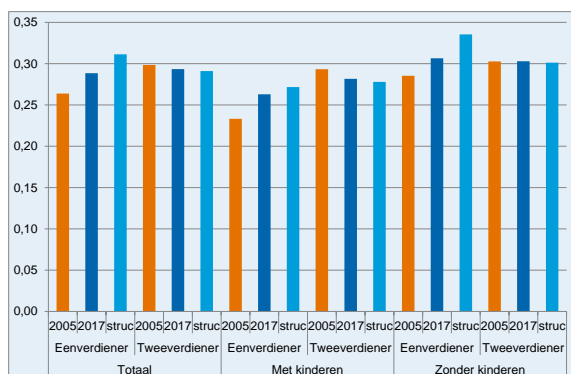
Figuur 4.11 brengt het effect van het meenemen van de pensioen- en vutpremies in kaart.

Het meenemen van de pensioen- en vutpremies heeft gemiddeld genomen een licht drukverhogend effect op de belastingdruk van alle huishoudens. Alhoewel de belastingdruk voor de verschillende groepen een aantal procentpunten lager komt te liggen zonder het meenemen van de pensioen- en vutpremies, zijn de onderlinge verschillen tussen een- en tweeverdieners binnen periodes en tussen periodes vergelijkbaar met het basisscenario.

Figuur 4.11 Belastingdruk naar huishoudtype, stelsel 2005, 2017 en structureel stelsel, druk incl. en excl. pensioenpremies

A. Druk incl. pensioen- en vutpremies

B. Druk excl. pensioen- en vutpremies

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

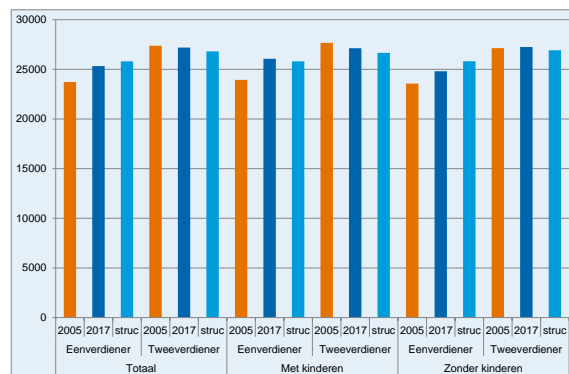
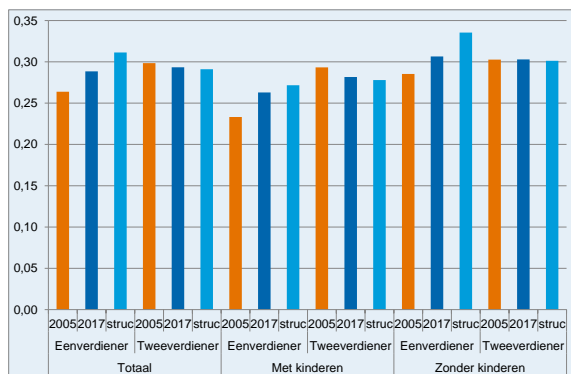
Belastingdruk in euro's

Figuren 4.12 en 4.13 tonen de belastingdruk in absolute euro's, in plaats van in procenten.

Figuur 4.12 Belastingdruk in euro's naar huishoudtype, stelsel 2005, 2017 en structureel stelsel

A. Druk in procenten

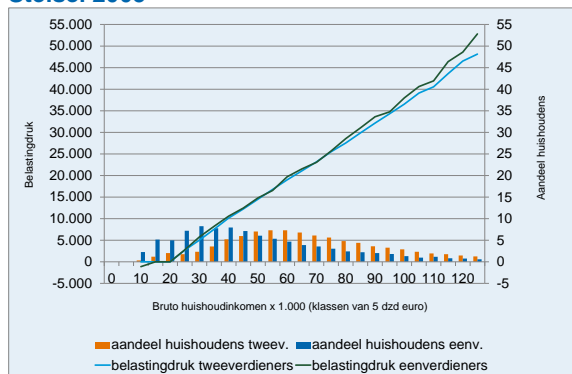
B. Druk in euro's

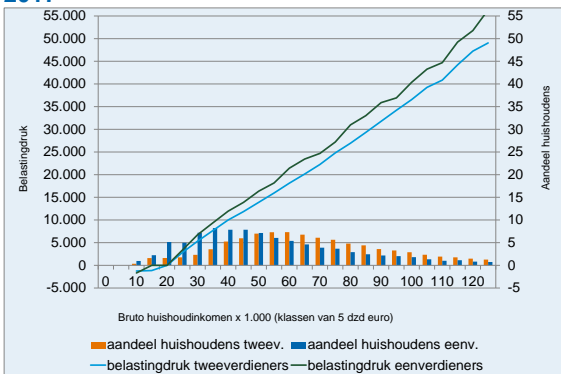
Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Figuur 4.13 Belastingdruk in euro's naar huishoudtype, gezinssamenstelling en inkomensniveau

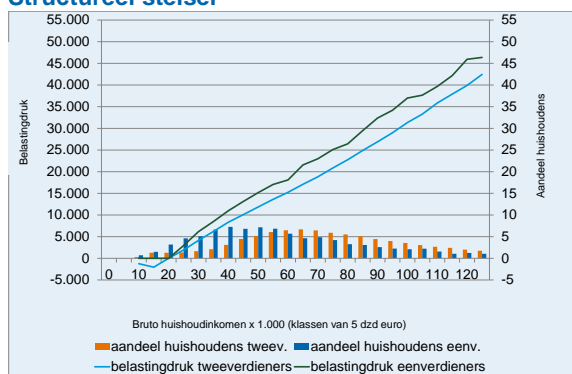
Stelsel 2005

2017

Structureel stelsel

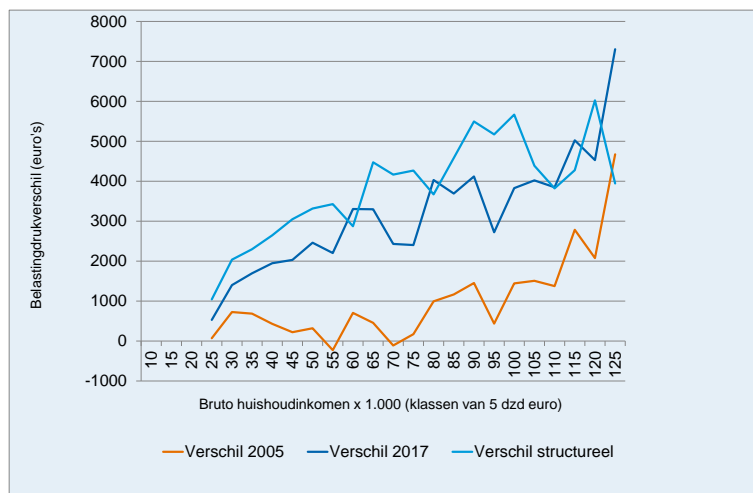
Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Omdat we de druk nu uitdrukken in euro's, en niet als percentage van het inkomen, zien we dat tweeverdieners in alle perioden gemiddeld meer belasting betalen (figuur 4.12). Dit geldt zowel voor huishoudens met en zonder kinderen. Het algemene beeld bij een gegeven inkomensniveau (figuur 4.13) wijzigt verder nauwelijks door de druk uit te drukken in euro's in plaats van procenten. In 2005 is de druk van een- en tweeverdieners vergelijkbaar en na 2005 ligt de druk van eenverdieners boven die van tweeverdieners.

Figuur 4.14 geeft de verschillen in gemiddelde belastingdruk weer tussen eenverdieners en tweeverdieners bij een gegeven inkomensniveau (in procentpunten) op basis van figuur 4.13. Ook hieruit volgt hetzelfde beeld. De belastingdruk van eenverdieners ligt ook in termen van euro's hoger dan de druk van tweeverdieners bij een gegeven inkomensniveau. Deze verschillen nemen bovendien toe over de tijd.

Figuur 4.14 Verschil in gemiddelde belastingdruk eenverdieners minus tweeverdieners (in euro's) naar huishoudtype en inkomensniveau, 2005, 2017 en structureel

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

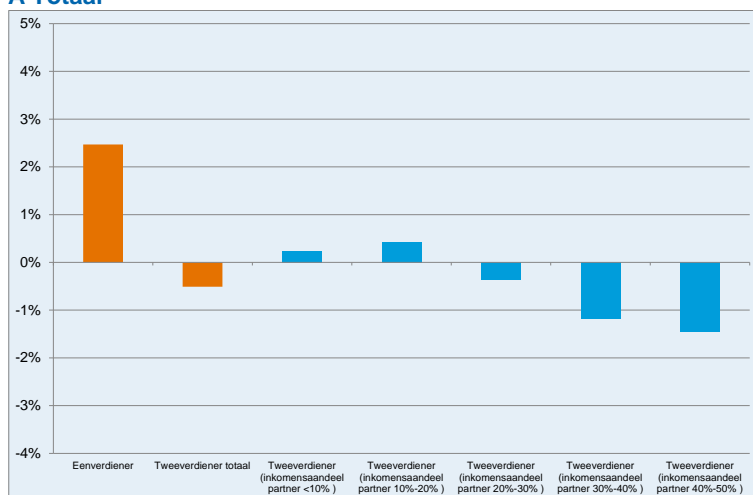
Belastingdruk voor verschillende groepen tweeverdieners (verdeling inkomen over hoofd en partner)

Figuur 4.15 en 4.16 brengen de ontwikkeling van de belastingdruk van eenverdieners in kaart in vergelijking met verschillende groepen tweeverdieners waarbij naar verschillende inkomensaandelen van de minstverdienende partner in het bruto huishoudinkomen wordt gekeken.

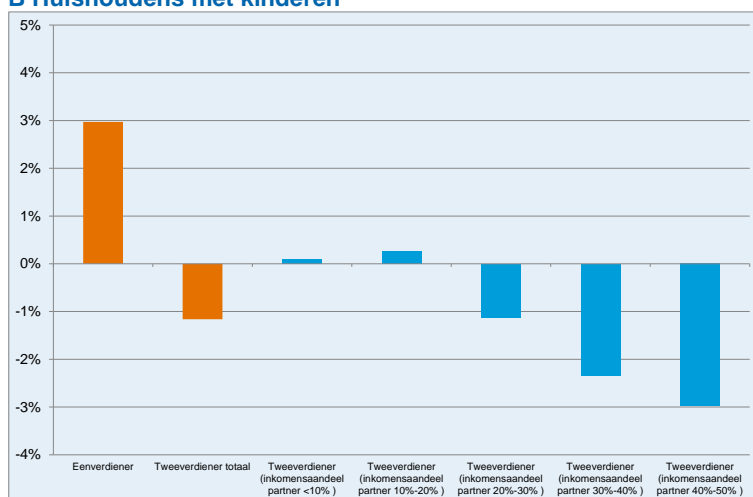
Uit de figuren blijkt dat de verdeling van het inkomen over het hoofd en de partner in het tweeverdienershuishouden een rol speelt in de drukontwikkeling tussen 2005, 2017 en structureel. Bezien over alle tweeverdienershuishoudens geldt dat de belastingdruk gemiddeld genomen is afgenomen sinds 2005. Voor tweeverdienershuishoudens waarin het inkomen van de partner minder dan 20% bedraagt van het totale huishoudinkomen is de gemiddelde belastingdruk sinds 2005 echter licht toegenomen (figuur 4.15A en 4.16A). Dit is vooral het geval bij huishoudens zonder kinderen (figuur 4.15C en 4.16C). Voor huishoudens waar het inkomensaandeel van de partner meer dan 20% bedraagt is de druk afgenomen (figuur 4.15A en 4.16A), waarbij de afname het hoogst is bij tweeverdieners waar het inkomensaandeel van de partner relatief hoog is (tussen de 40% en 50%). De focus in het belastingstelsel op het individu speelt hier een belangrijke rol in, evenals de inkomensafhankelijke vormgeving van de arbeidskorting, IACK, en algemene heffingskorting.

Figuur 4.15 Ontwikking belastingdruk (in procentpunten) 2005-2017, voor eenverdieners en verschillende groepen tweeverdieners (op basis van inkomensaandeel partner in bruto huishoudinkomen)

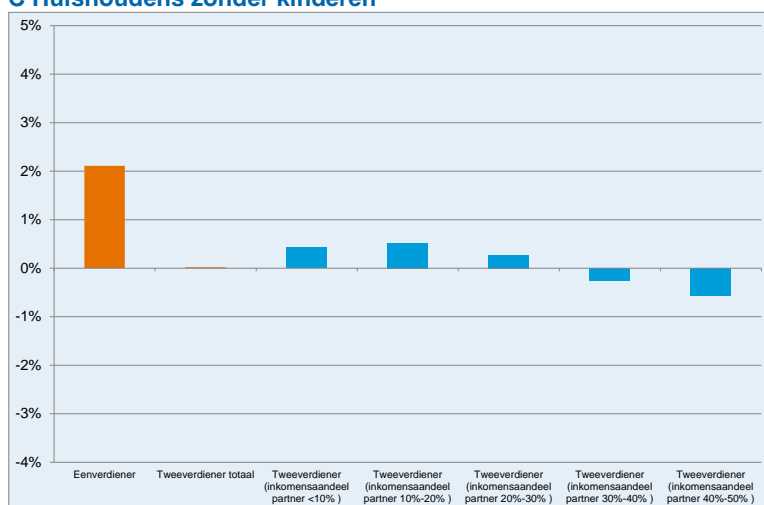
A Totaal

B Huishoudens met kinderen

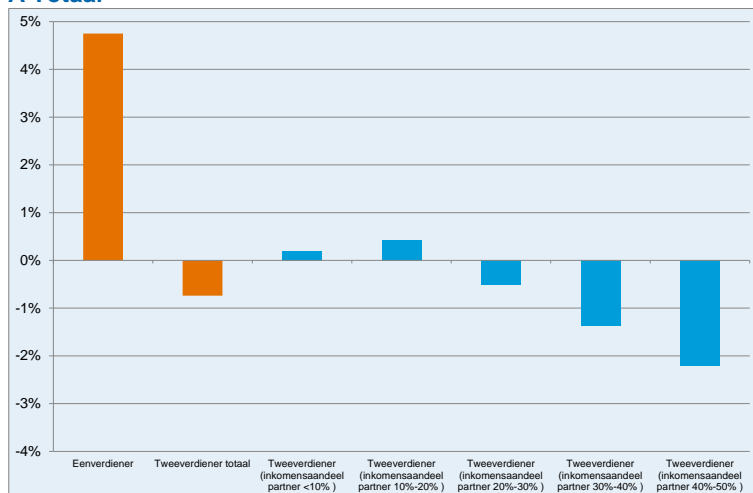
C Huishoudens zonder kinderen

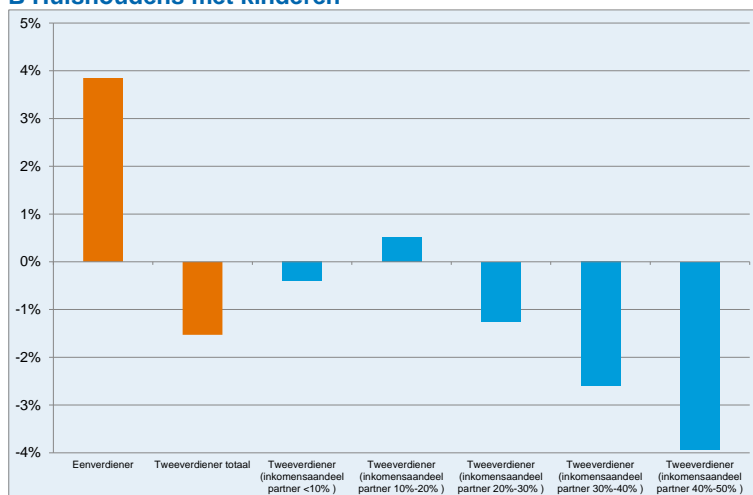
Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

Figuur 4.16 Ontwikking belastingdruk (in procentpunten) 2005- structureel stelsel, eenverdieners en verschillende groepen tweeverdieners (op basis van inkomensaandeel partner in bruto huishoudinkomen)

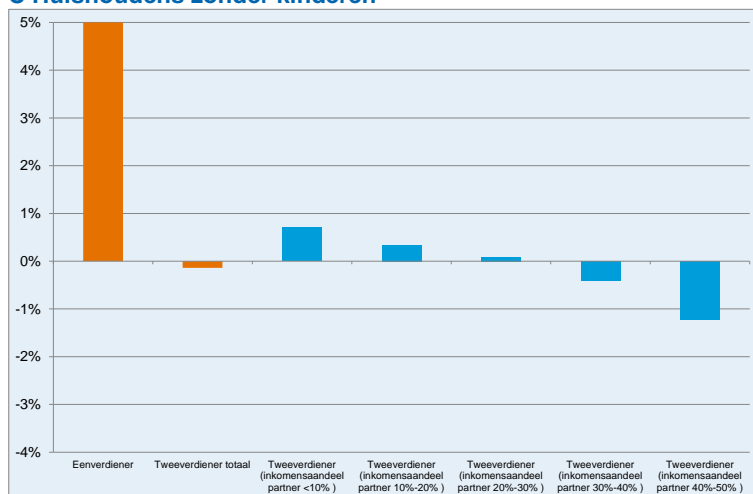
A Totaal

B Huishoudens met kinderen

C Huishoudens zonder kinderen

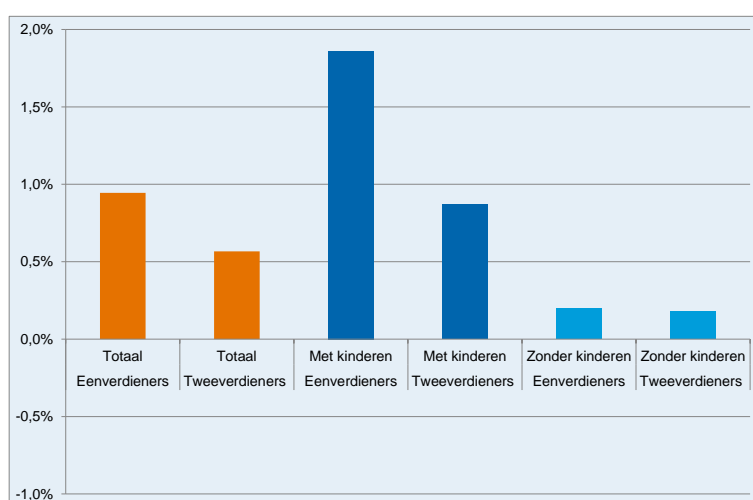

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

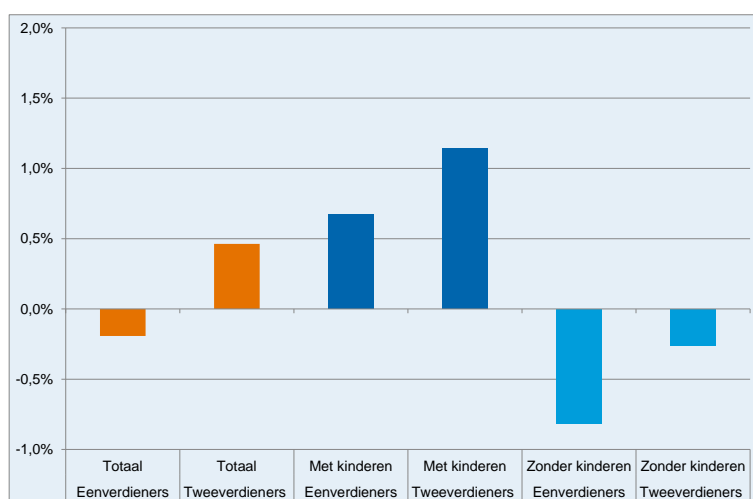
Ontwikkeling spreiding belastingdruk binnen een- en tweeverdieners voor verschillende groepen tweeverdieners

Figuren 4.17 en 4.18 tonen de ontwikkeling van de spreiding rond de gemiddelde belastingdruk tussen 2005 en 2017 en tussen 2005 en het structurele stelsel. Tussen 2005 en 2017 is voor alle groepen een- en tweeverdieners sprake van een toename van de spreiding in belastingdruk. Verklaringen voor deze toename zijn het afbouwen van de algemene heffingskorting en de arbeidskorting voor hogere inkomens, wat in 2005 nog niet het geval was. Tussen 2005 en het structurele stelsel neemt de spreiding in belastingdruk voor de groep eenverdieners af. Een verklaring hiervoor is het volledig vervallen van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting aan de partner met inkomen in eenverdienershuishoudens, waar in 2005 de algemene heffingskorting soms deels en soms volledig werd overgedragen aan de partner.

Figuur 4.17 Ontwikkeling spreiding (stdev.) belastingdruk (in procentpunten) 2005-2017

Figuur 4.18 Ontwikkeling spreiding (stdev.) belastingdruk (in procentpunten) 2005- structureel stelsel

Bron: Microsimulatiemodel MIMOSI.

5 Internationale vergelijking belastingdruk

5.1 Gegevens en definitie OESO

In dit laatste hoofdstuk staat het internationale perspectief centraal. Op basis van cijfers van de OESO maken we een internationale vergelijking van de belastingdruk van een- en tweeverdieners. In paragraaf 5.2 maken we op basis van gegevens van bruto inkomens en beschikbare inkomens analyses van de belastingdruk voor verschillende gestileerde huishoudens. In paragraaf 5.3 kijken we naar verschillen in belastingdruk tussen een- en tweeverdieners in internationaal perspectief, in lijn met eigen analyses van de OESO. Ook hier gaat het om gestileerde huishoudens.

De gegevens van de OESO die we in dit hoofdstuk gebruiken hebben betrekking op voorbeeldhuishoudens. Koopkrachtberekeningen op basis van voorbeeldhuishoudens zijn overzichtelijk, verifieerbaar en snel te maken, maar hebben als nadeel dat ze minder representatief zijn (Koot, 2017). Zo wordt geen rekening gehouden met hoe vaak de voorbeeldhuishoudens voorkomen in de praktijk. Verder worden specifieke inkomensregelingen buiten beschouwing gelaten. Er wordt bijvoorbeeld geen rekening gehouden met de kosten van kinderopvang en de kinderopvangtoeslag.¹³

In de reguliere koopkrachtberekeningen van het CPB (en ook in de belastingdrukberekeningen in hoofdstuk 4) wordt daarentegen gebruik gemaakt van een representatieve steekproef. Daarnaast worden specifieke inkomensregelingen daar wel meegenomen. Daarom verdienen die berekeningen de voorkeur. Voor de internationale vergelijking is dit echter niet mogelijk. Vandaar dat we gebruik maken van voorbeeldhuishoudens.

Verder geldt dat de internationale vergelijking in dit hoofdstuk gebaseerd is op de belastingdruk voor huishoudens op het bruto huishoudinkomen. Dit is in lijn met de definitie die we ook elders in dit document gehanteerd hebben, en in lijn met de definitie die de OESO hanteert in een studie naar de neutraliteit van het belastingstelsel (OESO, 2014). Werkgeverspremies rekenen we niet mee in de definitie van belastingdruk. Voor een internationale vergelijking van de werknemers- en werkgeverswig samen verwijzen we naar de 'Taxing Wages' database van de OESO.¹⁴

---

¹³ Voor de precieze definitie zie <http://www.oecd.org/els/soc/OECD-Tax-Benefit-model-Methodology.pdf>

¹⁴ Zie ook <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP>

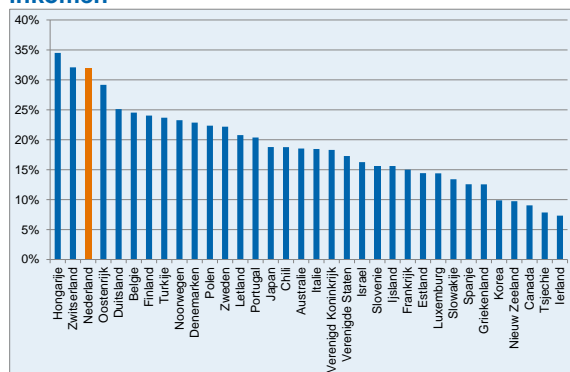
5.2 Belastingdruk per huishoudtype in internationaal perspectief

Figuur 5.1 toont de belastingdruk voor verschillende typen eenverdieners in 2015. Omdat eenverdienershuishoudens in Nederland gemiddeld genomen een lager inkomen hebben dan tweeverdieners, hanteren we de volgende voorbeeldsituaties van de OESO:

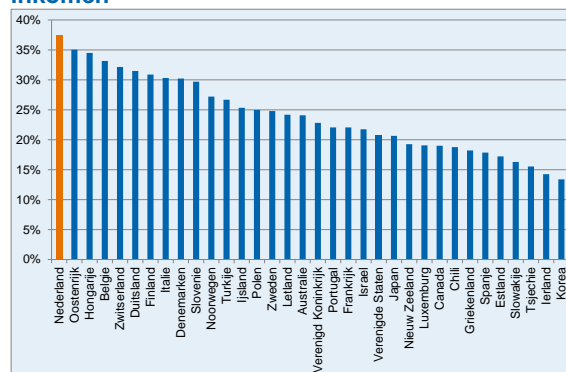
- een eenverdiener met een inkomen van 67% van het gemiddeld inkomen in Nederland;
- een eenverdiener met een inkomen gelijk aan het gemiddeld inkomen in Nederland.

Figuur 5.1 Belastingdruk eenverdieners OESO-landen, naar inkomen (als percentage van het gemiddelde inkomen) en gezinssituatie, 2015

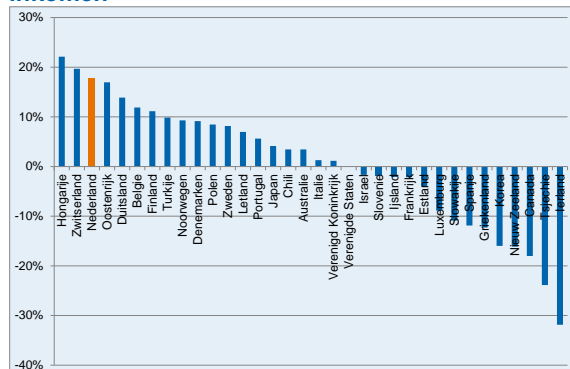
Eenverdiener zonder kinderen 67% v/h gem. inkomen

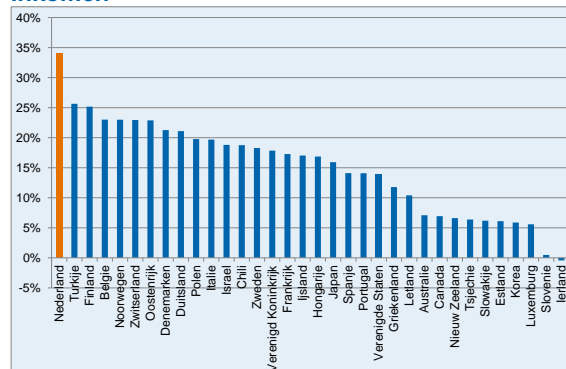
Eenverdiener zonder kinderen 100% v/h gem. inkomen

Eenverdiener met 2 kinderen 67% v/h gem. inkomen

Eenverdiener met 2 kinderen 100% v/h gem. inkomen

Bron OESO, *Dataset: Benefits, Taxes and Wages – Net Incomes*, figuur CPB.

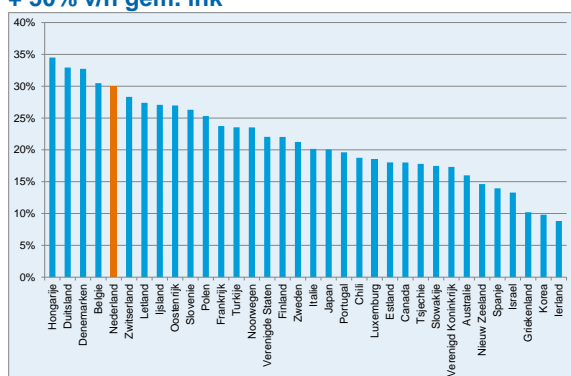
Figuur 5.1 laat zien dat Nederland een van de landen is met de hoogste belastingdruk voor eenverdieners. Voor eenverdieners met een gemiddeld inkomen in Nederland heeft Nederland zelfs de hoogste belastingdruk, zowel voor huishoudens met als huishoudens zonder kinderen. Voor een eenverdiener met een inkomen van 67% van het gemiddelde geldt dat Nederland tot de landen behoort met de hoogste belastingdruk, maar nog enkele landen hebben een hogere druk (Hongarije en Zwitserland). Hierbij dient wel opgemerkt te

worden dat de werkgeverslasten niet meegerekend worden in deze analyse (zie ook paragraaf 5.1).¹⁵

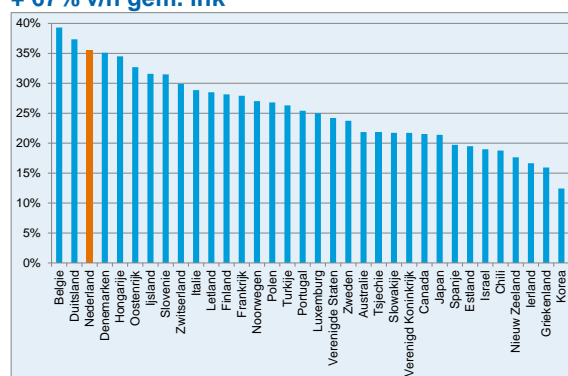
Het bovenstaande beeld voor eenverdieners is ook terug te zien voor tweeverdieners in Nederland (figuur 5.2). We hanteren wederom twee voorbeeldsituaties. Het hoofd heeft hetzelfde inkomen als de eenverdiener in figuur 5.1 (respectievelijk 67% en 100% van het gemiddelde inkomen in Nederland). De partner van de tweeverdiener heeft respectievelijk 50% en 67% van het gemiddelde inkomen. Voor deze voorbeeldsituaties geldt dat Nederland ook voor tweeverdienershuishoudens tot de landen hoort met de hoogste belastingdruk. Dit beeld geldt zowel voor huishoudens met als zonder kinderen.

Figuur 5.2 Belastingdruk tweeverdieners OESO-landen, naar inkomen (als percentage van het gemiddelde inkomen) en gezinssituatie

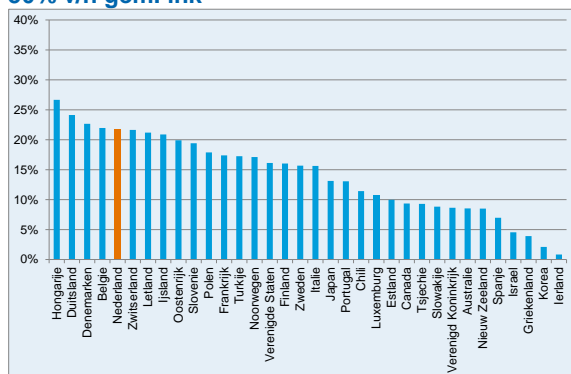
Tweeverdiener zonder kinderen 67% v/h gem. ink + 50% v/h gem. ink

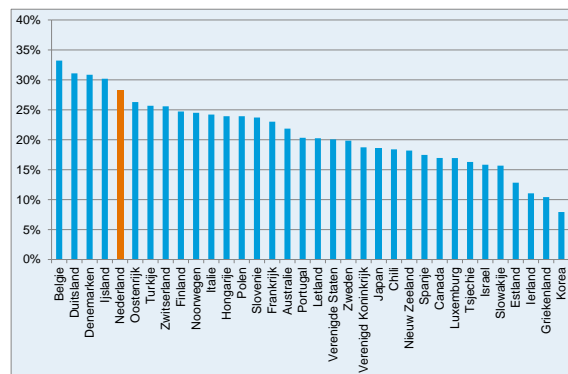
Tweeverdiener zonder kinderen 100% v/h gem. ink + 67% v/h gem. ink

Tweeverdiener met 2 kinderen 67% v/h gem. ink + 50% v/h gem. ink

Tweeverdiener met 2 kinderen 100% v/h gem. ink + 67% v/h gem. ink

Bron OESO, Dataset: Benefits, Taxes and Wages – Net Incomes, figuur CPB.

¹⁵ Wanneer de werknemers- en werkgeverswag samen bekeken worden in internationaal verband, dan is Nederland een middenmoter. Zie ook <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=AWCOMP>

5.3 Vergelijking een- en tweeverdieners in internationaal perspectief

In 2014 heeft de OESO onderzoek verricht naar de neutraliteit van het belastingstelsel in de OESO-landen (tabel 5.1). Daartoe zijn vergelijkingen gemaakt van eenverdieners (kolom 1) en tweeverdieners (kolom 2 en kolom 3) met een hetzelfde bruto huishoudinkomen. In kolom 2 geldt dat het hoofd meer verdient dan de partner in het tweeverdienershuishouden. In kolom 3 geldt dat beide partners in het tweeverdienershuishouden evenveel inkomen hebben.

In kolommen 1, 2 en 3 is wederom zichtbaar dat de belastingdruk in Nederland tot de hoogste van de OESO-landen behoort, voor zowel een- als tweeverdieners. Daarom vergelijken we in figuur 5.3 ook het verschil in belastingdruk tussen een- en tweeverdieners.

Tabel 5.1 Betaalde belastingen als percentage van bruto inkomen, eenverdieners vs. tweeverdieners, gezinnen met kinderen, 2014

Land / inkomen	Eenverdiener (1)		Tweeverdiener, hoofd dominant inkomen (2)		Tweeverdiener, beide partners gelijk inkomen (3)	
	133 - 0	200 - 0	100 - 33	150 - 50	67 - 67	100 - 100
Nederland	38,3	44,5	25,9	33,5	22,4	30,9
Denemarken	29,9	38,7	28,2	34,8	28,0	32,4
Finland	30,5	37,4	21,5	29,2	19,3	27,6
Noorwegen	28,4	34,3	22,3	28,7	22,0	26,5
Zweden	25,5	35,6	17,3	26,3	17,1	21,3
België	31,5	41,0	27,2	37,1	28,4	37,1
Frankrijk	19,6	23,9	18,3	24,2	20,0	24,6
Duitsland	25,8	29,4	26,6	32,5	26,8	33,9
Spanje	20,2	26,2	17,6	21,5	15,8	21,2
Italië	28,9	37,6	20,1	29,5	17,7	28,2
Griekenland	19,0	27,0	9,1	17,3	5,4	14,1
VK	23,0	31,9	15,6	23,3	15,7	21,1
VS	17,5	21,4	17,5	21,4	17,6	21,4
Canada	16,6	24,8	14,4	21,6	12,1	21,1
Australië	20,4	30,9	16,5	24,2	15,5	23,4
OESO gemiddelde	21,5	28,2	17,9	24,5	17,4	23,6
EU-gemiddelde	21,6	28,2	18,0	24,8	17,6	24,1

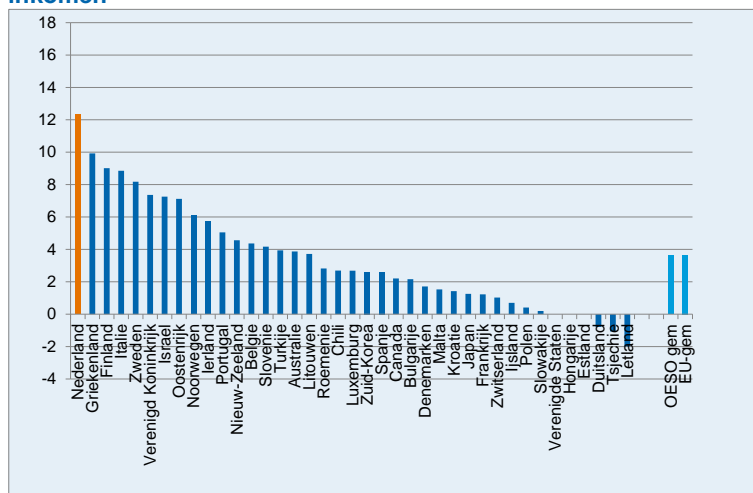
Bron OESO (2014).

Figuur 5.3 toont het verschil in belastingdruk voor eenverdieners met 133% en 200% van het gemiddelde inkomen en tweeverdieners met respectievelijk hetzelfde bruto huishoudinkomen. Deze cijfers zijn gebaseerd op tabel 5.1.

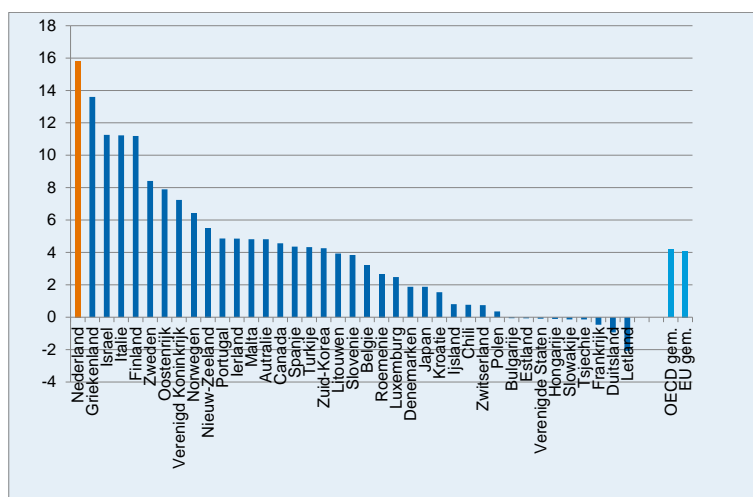

Figuur 5.3 Verschil in belastingdruk (procentpunten) eenverdieners minus tweeverdieners bij gelijk huishoudinkomen, gezinnen met kinderen, 2014

A Bruto huishoudinkomen 133% van het gem. inkomen, tweeverdiener hoofd dominant inkomen

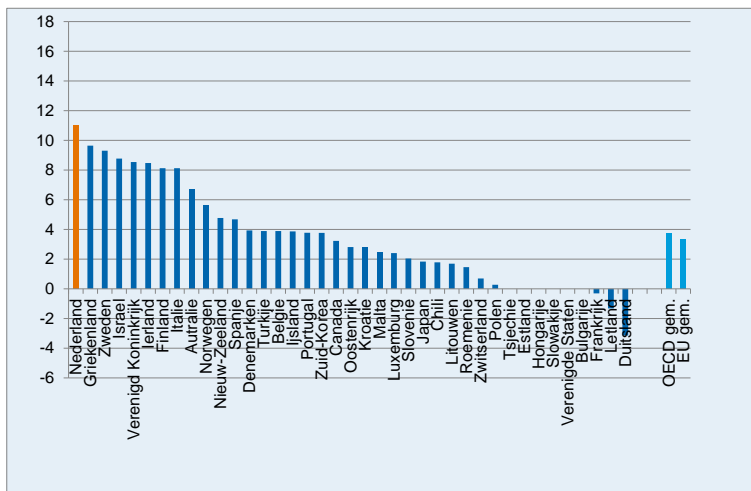

B Bruto huishoudinkomen 133% van het gem. inkomen, tweeverdiener beide partners gelijk inkomen

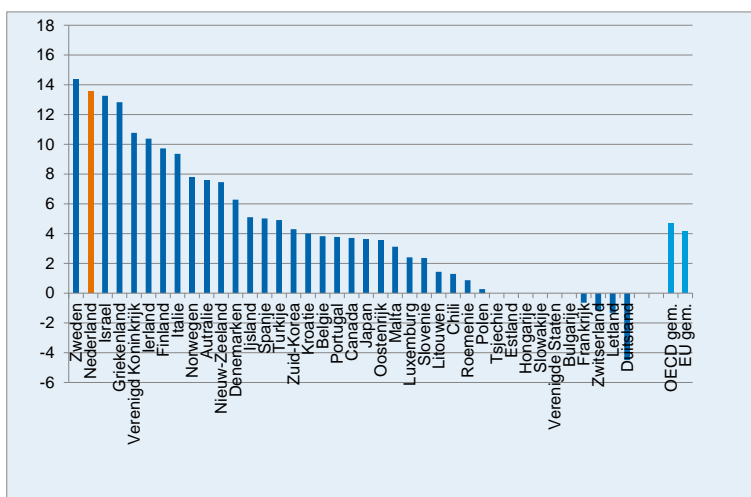

Figuur 5.3 (vervolg)

C. Bruto huishoudinkomen 200% van het gem. inkomen, tweeverdiener hoofd dominant inkomen

D Bruto huishoudinkomen 200% van het gem. inkomen, tweeverdiener beide partners gelijk inkomen

Berekening en figuur CPB op basis van OESO-cijfers (OESO, 2014).

Uit figuur 5.3 blijkt dat Nederland internationaal gezien in drie van de vier weergegeven voorbeeldsituaties koploper is voor wat betreft het verschil in belastingdruk tussen een- en tweeverdienershuishoudens, bij een gelijk bruto huishoudinkomen voor een- en tweeverdieners (in het nadeel van de eenverdieners). Het drukverschil ligt boven het verschil in andere landen. Het verschil in Nederland ligt ook aanzienlijk boven het gemiddelde verschil in belastingdruk in de OESO-landen en het EU-gemiddelde. Zoals opgemerkt in hoofdstuk 4 zullen de drukverschillen tussen een- en tweeverdieners na 2017 nog verder toenemen, waarmee Nederland verder op de andere landen zal uitlopen. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de drukverschillen voor Nederland in figuur 5.3 hoger liggen dan we zelf in hoofdstuk 4 berekend hebben. Zoals opgemerkt in paragraaf 5.1 is de analyse gebaseerd op voorbeeldhuishoudens, waar we in hoofdstuk 4 zijn uitgegaan van een

representatieve steekproef voor Nederland. De aanpak in hoofdstuk 4 heeft daarom onze voorkeur, maar is niet mogelijk in internationaal verband.

Literatuur

Boer, H.-W. de, E. Jongen en P. Koot, 2018, Optimal Taxation of Secondary Earners in the Netherlands: Has Equity Lost Ground?, CPB Discussion Paper 375, Den Haag.

CPB, 2017a, Analyse economische en budgettaire effecten van de financiële bijlage van het Regeerakkoord, CPB notitie, 10 oktober 2017, Den Haag.

CPB, 2017b, Actualisatie middellangetermijnverkenning 2018-2021 (verwerking Regeerakkoord), CPB notitie, 27 oktober 2017, Den Haag.

CPB, 2017c, *Macro Economische Verkenning 2018*, CPB, 19 september 2017, Den Haag.

Jongen, E., H.-W. de Boer en P. Koot, 2018, Eenverdieners onder druk, CPB Policybrief 2018-03, 15 februari 2018, Den Haag.

Kabinet-Rutte III, 2017, Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017-2021, VVD, CDA, D66 en ChristenUnie, 10 oktober 2017, Den Haag.

Koot, P., M. Vlekke, E., Berkhout en R. Euwals, 2016, MIMOSI: Microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht, CPB Achtergronddocument, Den Haag.

Koot, P., 2017, Doorrekening standaardkoopkracht voorbeeldhuishoudens (actualisatie 2017), CPB Notitie 26 oktober 2016, Den Haag.

OESO, 2014, Neutrality of tax benefit systems, OECD:
http://www.oecd.org/els/soc/PF1_4_Neutrality_of_tax_benefit_systems.xlsx Parijs.

Dit is een uitgave van:

Centraal Planbureau
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 80510 | 2508 GM Den Haag
T (088) 984 60 00

info@cpb.nl | www.cpb.nl

Februari 2018